БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 36 (10404) | 1964 оной февралиин 12, среда | Сэн 2 мүнгэн

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөн дэбжэээхэ талаар хараалагдаһан программые дүүргэхын түлөө бидэнэр, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд партиин, арадай үмэнэ ехэ харюусалгатай байнабди. Бүри мүнөө жэл бодото үрэ дүнгүүд туйлагдаад байха зэргэтэй. Хабарай тарилга амжалтатайгаар үнгэргэлгэ—бидэнэр бүгэдын түрүүшын ехэ шалгалта болохо байна.

(КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ СССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр И. П. ВОЛОВЧЕНКЫН хэһэн элидхэлһээ).

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1964 оной февралиин 11-дэ КПСС-эй ...тральна Комитедэй Пленум хүдэлмэрээ ...элжэлүүлһэн байна.

Үглөөнэй заседани дээрэ «Хүдөө ажахын ...дукци түргэнөөр элбэгжүүлхын тулада ...тэгжүүлгэ ехээр хэрэглэһэнэй, газар уһалалгые хүгжөөһэнэй, ажалаа үргэлжэдэнь оньһо...руулһанай, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай» асуудалаар Украинын ССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр М. С. СПИВАК, Белоруссиин ССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр С. Г. СКОРОПАНОВ, Казагай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ министр нүхэр Б. Н. ДВОРЕЦКИЙ, Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ министр нүхэр Х. А. ИРГАШЕВ, Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ министр нүхэр Х. Н. МИРЗАЯНЦ, Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ министр нүхэр З. В. ГЕЛДИАШВИЛИ гэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хээ.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлһээр.

Хүдөө ажахын продукци түргэнөөр элбэгжүүлхын тулада үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэһэнэй, газар уһалалгые хүгжөөһэнэй, ажалаа үргэлжэдэнь оньһожоруулһанай, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай

СССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр И. П. ВОЛОВЧЕНКЫН элидхэл

...дүүд! Совет арадта тон шу... удха шанартай асуудал зүбшэн ...эе байна гээшэбди.

КПСС-эй Центральна Комитедэй ...рин Пленумһээ хойшо миил ...һара үнгэрбэ. Пленум дээрэ ...Н. С. Хрущевой хэлэһэн элид... олон түгэсхэлэй үгэ, химиин ...мышленность түргэнөөр хүгжөө...хай, минеральна үтэгжүүлгэ...е эрид ехээр үйлэдбэрилхэ ...абтаһан шиидхэбэринүүд со...нүүдэй зүрхөө нэгэн һаналаар ...ардан угтагдаа, патриотическа ...эжэлтэ үүсхээ. Социалис хү... ажахые хүгжөөхын тулада, оро... бүхы үйлэдбэриин хүсэнүүдые ...руулан хүгжөөхын тулада үр... ехэ шэнэ арга бии болоо.

...дөө ажахые хүгжөөлгын гол ...хадаа тэрэниие бүхы талаарнь ...ожоруулха, ашаг ехэтэй... эрхилхэ ябадал мүн болоно гэжэ ...тскэ Союзай Коммунис партиин ...рамма соо заагданхай.

Партиин энэ заабариие колхозуу... совхозуудай бүхы ажалшадай ...о ажал ябуулга болгохо бүхы ... боломжо мүнөө бии байна.

Мүнөө хүрэтэр манай хүдөө ажа...рилгын талмай ехэ болгохо ар...маар, гол түлэб үргэн ехэ болго... талаар хүгжэжэ байһаниинь мэ...а. Зүүн зүгэй районууд дотор ...миллион гаран гектар шэнэ, боро ...о хахалжа, бидэнэр юһэн жэ... турша энэ талмайһаа 8 мил...рд 200 миллион пүүд хямда та... абаабди.

Хүдөө ажахые ашагтайгаар хүг...ын, гол хүсэл оролдолгоёо газар ...лангай ашаг шэмые дээ...үлгэдэ, мал ажал хурдан түр...өөр хүгжөөлгэдэ зорюулхын ту... мүнөө бодото эрхэ байдал бии ...гдоо.

1963 оной сентябрьда Хойто Кавказай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо нүхэр Н. С. Хрущев хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ гээшэ иимэ удхатай гэжэ хэлээ һэн:

— Нэгэдэхеэр, газарай гектар бүриһөө ехэ продукци абаха. Хэрбээ ороохо таряан тухай хэлэхэ болоо һаа, таряалангай гектар бүриһөө ехэ ургаса абаха. Хэрбээ мал ажал тухай хэлэхэ болоо һаа, эдлүүриин газарай зуун гектар бүриһөө мяха, һү ехээр абаха;

— хоёрдохёор, оньһожоруулһанай үндэһэ һуури дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные хямдаруулха, ажалай болон зөөриин бага гаргашатайгаар таряа, мяха, һү болон бусад продуктнуудые ехээр абаха.

Эрид шууд ашаг ехэтэй болгохо гээшэ социалис хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөлгэдэхи шэнэ, үлэмжэ дээдэ шата мүн болоно. Зүгөөр минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад материально-техническэ зүйлнүүд зүндөө гайхамшагта юумэ бүтээхэ гэжэ гансал гэнэн хонгор хүнүүд һанажа болохо байна. Манайда хэдэн мянгаараа бии байдаг түрүү колхозууд болон совхозуудай амжалтын үндэһэ һуури юуб гэхэдэ, тэдэ ажахынуудта материально-техническэ зэбсэгүүд шадамар бэрхэ гарта байна. Бүхы юумэн бидэнэрһээ өөһэдһөөмнай, манай эрдэм шадабариһаа, дүй дүршэлһөө, уг зорилгоёо бэелүүлхэ талаар эршэ оролдолгоһоо дулдыдана. Шэнэ эрхэ байдалда хуушаржа һалаһан олон ойлгомжонуудые орхижо, үйлэдбэри эмхидхэлгын бүхы талые гүнзэгыгөөр мэдэжэ байха хэрэгтэй.

Хими нэбтэрүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын ашаг шэмые дээшэлүүлхэ зүб арга зам мүн

1970 ондо минеральна үтэгжүүл... үйлэдбэрилгые 70—80 миллион ...о хүрэтэр ехэ болгохо тухай ...СС-эй ЦК-гай декабриин Пле...эй шиидхэбэринүүд бидэ бү...жиие баясуулна гэжэ нүхэр Во...ченко хэлэнэ. Хүдөө ажахын үй...эриин бүхы культурые дээшэ...лэдэмнайл хими нэбтэрүүлгэ ...н ашаг үрэеэ үгэхэ гэжэ би...эр һайнаар ойлгохо ёһотойбди.

Бүхы районууд болон ажахынууд ...ор минеральна үтэгжүүлгэнүү..., гербицидүүд болон бусад хи...ескэ зүйлнүүдэй үлэмжэ һай...р ашаглагдахынь тулада, тайл...лан хэлэбэл, хими нэбтэрүүл...эй өсэстэ газар таряалангай бо... мал ажалай продукци эгээн ...р нэмээхын тулада хэрэгые һай... эмхидхэхэ шухала.

Нютагуудтахи хүтэлбэрилхы хү...лмэрилэгшэд, эрдэм ухаанай хү...лмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ...дахи асуудалнуудта анхаралаа ...дуулха ...рэгтэй гэжэ элидхэлшэ ...а гэбэл:

Манайда болон хилын саана хү... ажахыда минеральна үтэг...үүлгэнүүдые, бусад химическэ ...үйлнүүдые ашаглалгын эрхим һайн дүй дүршэлые эгээн һайнаар шэнжэлэн үзэхэ;

хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг шэмые тон түргэнөөр дээшэлүүлхын тулада тус бүридэ бии байһан бодото арга боломжонуудые хараада абалгатайгаар минеральна үтэгжүүлгэнүүдые зононууд, областьнууд, үйлэдбэриин управленинүүд болон ажахынуудта зүбөөр хубаарилха ябадал эмхидхэхэ;

минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, гербицидүүд болон бусад химическэ зүйлнүүдые газар таряалан болон мал ажалда ашаглалгын түрүү аргада колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые олоорнь һургаха.

Минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые агротехническэ заабаринуудтай зохилдуулан хэрэглэжэ, сорт туршалгын участогууд район болон область доторхидо ороходоо нэгэ хахад—хоёр дахин ехэ ороохо таряа абадаг заншалтай гэжэ нүхэр Воловченко һануулна. Нүхэр Воловченко зарим хэдэн областьнууд тушаа мэдээнүүдые харуулаад, бүхы дээрээ орон дотор һүүлэй табан жэл соо сорт туршалгын участогууд дээрэхи ороохото таряанай ургаса гектарһаа 19,4 центнер болоо гэжэ заана. Хэрбээ иимэ ургаса диилэнхи олон колхозууд болон совхозуудай туйлаа һаань, манай орон дотор 14—16 миллиард пүүд ороохо таряа абаха гэһэн зорилго шиидхэгдэһэн байха байгаа бшуу. Гектар бүриһөө иимэ ургаса мүнөө сохом абажа боломоор ха юм. Зүгөөр нилээд олохон ажахынууд дотор мүнөө тон бага ороохо таряан абтана. Химиин удха шанар харуулхаһаа үлүүгээр химиин продуктнуудые хүдөө ажахыда зүбөөр хэрэглэхэ ябадалда һургаха гэһэн зорилго табигдана.

СССР-эй хүдөө ажахын министерство ГДР дотор, мүн тэрэшэлэн Англида, США-да, Голландида болон бусад оронуудта үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэлгын дүй дүршэлые шэнжэлэн үзөөд, орон дотороо гүрэнэй нэгэдэмэл агрохимическэ зургааниие удаадахи түхэлтэйгөөр байгуулха хэрэгтэй гэжэ тоолоно:

1. СССР-эй хүдөө ажахын министерствын дэргэдэ хими нэбтэрүүлгын Главна управлени эмхидхэгдэжэ, энэ талаар шэнжэлэлгын хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ научно-методическа хүтэлбэри, байгаалиин-экономическа зононуудта үтэгжүүлгэнүүд болон бусад химическэ зүйлнүүдые хубаарилха, ашагтайгаар хэрэглэхэ тушаа дурадхалнуудые зохёохо, бүхы агрохимическэ лабораторинуудые методическа талаарнь хүтэлбэрилхэ, шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдэй шанарые, хүрьһэнүүд, үтэгжүүлгэнүүд, ургасанууд болон тэжээлнүүдые шэнжэлэлгын мүнөө үеын арга нэбтэрүүлгые хинаха гэһэн уялга тус управленидэ даалгагдана.

2. Ойрын хоёр жэлэй турша соо областиин (хизаарай, республикын) хүдөө ажахын туршалгын станцинуудай гү, али научно-шэнжэлэлгын зональна институдуудай дэргэдэ, зарим ушарта дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ ехэ бүтээсэтэй зональна агрохимическэ лабораторинуудые байгуулжа, лаборатори бүхэниинь областиин, хизаарай, автономито республикын бүхы колхозууд болон совхозуудые хангажа байха юм. Газарай хүрьһэ, үтэгжүүлгэ, тэжээл шэнжэлгые үргэнөөр хэхэ, газарнуудай агрохимическэ картограммануудые зохёохо, эрдэм ухаанай эмхи зургаануud болон ажахын мэргэжэлтэдтэй хамтадаа хүдөө ажахын химическэ продуктнуудые үлэмжэ һайнаар ашаглаха дурадхалнуудые зохёохо гэһэн уялга эдэ агрохимическэ лабораторинуудта даалгаха гэжэ хараалагдана.

Дунда зэргээр үдэртөө мянган шэнжэлэлгэ хэхэ хараатайгаар бүхыдөө 200 шахуу агрохимическэ лабораторинуудтай байха гэжэ хараалагдана. Энэ ушар хадаа жэл бүри лаборатори бүхэнэй 300—350 мянган гектар үтэгжүүлэгдэдэг талмай шэнжэлхэ арга олгохо байна.

Мүнөө хүрэтэр манайда минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй гол хубинь техническэ ургамалнуудта хэгдэдэг байгаа гэжэ нүхэр Воловченко тэмдэглэнэ. Мүнөө энэ байдал ондоо боложо байна. Энэ жэлдэ ороохото таряанда 10 миллион тонно үтэгжүүлгэ, 1970 ондо 30—35 миллион тонно үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ гэжэ хараалагданхай.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэхэ талаар районууд болгон хубаарилгые ямараар бэелүүлхэ ёһотойб? Ойрын үе саг соо ороохо таряа абалгые тон түргэнөөр ехэ болгохын тулада Хойто Кавказай, Түбэй хара хүрьһэтэ областьнуудай шииг нойтотой районуудые, Украинын ой модотой талын ба Полесскэ районуудые булюу һайнда тоолохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ тон зүб заагдаһан байна. Тэндэ үтэгжүүлгэнүүдые ашагтай һайнаар хэрэглэхын тулада илангаяа таатай зохид эрхэ байдал бии байна.

Хара хүрьһэгүй районууд доторхи ороохото ургамалнуудай тарилгые мүн лэ минеральна үтэгжүүлгэнүүдээр (дунда зэргээр гектарта 3—4 центнер хэмжээтэйгээр) хангаха, тэрэшэлэн уһалагдадаг газар дээрэхи ороохото ургамалнуудай бүхы тарилгые үтэгжүүлгын хүсэд нормоор хангаха шухала. Шииг нойтоор дутамаг зононуудта, тэрэ тоодо шэнэ, боро газар хахалалгын районуудай эхэнхи хубида ороохото ургамалнуудые үтэгжүүлгэ ойрын хэдэн жэлэй турша соо гол түлэб суперфосфадаар хэгдэхэ, тиихэдээ бага хэмжээтэйгээр тарилгын зурууд худар хэхэ арга хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые эрид ехээр хэдэг болохотой дашарамдан, хүрьһэнэй кислотностиие усадхаха гэһэн зорилго шэнээр табигдана гэжэ элидхэлшэ заана. Избёосхо сасахада ехэ гаргаша хэрэгтэйшье һаа, түргэнөөр харюулагдаха байна. Хужарлиг хүрьһэнүүдые гипсовалгын, мүн тэрэшэлэн органическа үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ асуудалда ехэ анхарал табиха хэрэгтэй.

Эдлүүриин газар зүбөөр ашаглаха

Советскэ Союз дотор хүн бүхэндэ хоёр гектар үлүүтэй эдлүүриин газар, тэрэ тоодо нэгэ гектар таряанай газар хүртэнэ гэжэ нүхэр Воловченко хэлэнэ. Энэ хадаа ехэхэн баялиг гээшэ. Хэрбээ бидэнэр энээниие зүбөөр ашаглаа һаамнай, манайда тарян, мяхан, һүн, саахар, хартаабха, овощ болон бусад продуктнууд элбэгжэхэ.

Манай газар хизааргүй ехэ гэһэн һанал бодол зарим хүдэлмэрилэгшэдэй дунда бии юм. Энэнь зүб бэшэ байна. Оронноймнай газарай баялиг ехэ. Зүгөөр хизааргүй бэшэ. Тэд хэрэг гансал энээгээр дүүрэнэгүй. Эгээн түрүү общество мүн болохо социалис общество газарые ямаршье капиталис оронһоо үлүү һайнаар ашаглажа шадаха, тиихэ ёһотойшье байна.

Жэл бүри 1 миллион 200 мянга шахуу гектар таряалангай газар залууг болгогдоно, ехэхэн талмайн хүрьһэн муудана, шугы бургааһан ургана, намаг болоно, хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэеэ болино гэжэ нүхэр Воловченко мэдээсэнэ. Иимэ тэсэшэгүй байдалай түлөө бодото дээрэ хэншье харюусанагүй. Газарай баялигуудые хамгаалха хэрэгтэ анхаралгүйгөөр хандадаг ушар бусад олон баримтануудаар тодорхойлогдоно. Жэл бүри 500 мянга хүрэтэр гектар эдлүүриин газар, тэрэ тоодо 200 мянга гаран гектар таряалангай газар барилга болон бусад хэрэглэмжэдэ эзэлэгдэнэ. Газарай баялигуудые хамгаалхын түлөө, эдлүүриин газарые зүб һайнаар ашаглахын түлөө бүхы ведомствэнүүд, организацинууд, колхозууд болон совхозуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар тусхай хуули баталан абаха шухала.

Газар ашаглалгые хинаха, хүрьһэ хамгаалха тушаа гүрэнэй инспекци СССР-эй хүдөө ажахын министерствын составта байгуулагдана. Тус инспекци газарые һайнаар ашаглаха, эдлүүриин газарые ороной бүхы организацинууд болон ведомствэнүүдэй хамгаалха, һайжаруулха хэрэгые хинаха байна.

Манай орон дотор хүрьһэнэй шанарай талаар мэдээ үгэжэ байха гүрэнэй газарай тоо бүридхэлэй зургааниие байгуулха шухала болоо.

Эрдэм ухаанай талааршье, түрүү бодото байдалай талааршье таарахагүй байһан ногоо тарижа, газар таряалангаа эрхилхэ гуримые партиин Центральна Комитет Н. С. Хрущевой үүсхэлээр буруушаан хаяһан байна. Энэ гурим Сталинда һүгэдэн шүтэхэ үедэ нэбтэрүүлэгдэдэг байжа, манай хүдөө ажахыда ехэхэн хоро хүргэһэн, тэрэнэй хүгжэлтые һаатуулһан байна.

Элдэб янзын хүрьһэнүүдтэй, сагай уларилтай манай үргэн ехэ орон дотор газар таряалан эрхилхэ ямар нэгэн гансал гурим һайшаан дурадхахын аргагүй. Ногоо тарижа, газар таряалан эрхилхэ гуримай хорото удхань юуб гэхэдэ, энэ гурим ажабайдалһаа, хүдөө ажахын бодото байдалһаа таһаранхай байгаа, бүхы орондо тааража гансахан лэ гурим гэжэ тэрэнэй авторынь һанаанһаа абажа хэлэһэн байгаа. Байгаалиин эрхэ байдалтай тааруулагдан, тус тус зононуудай хүдөө ажахын мэргэжэлтэй тааруулагдан, газар таряалан эрхилхэ гурим элдэб янзын байха ёһотой. Эдэ гуримууд хадаа газар ашаглаха, хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ аргын талаар бэе бэеһээ илгаатай байжа шадаха болоно. Бидэнэр саашадаашье тарилгын талмайн хубаарилгые һайжаруулха, ехэ ургаса үгэдэг үнэтэ ургамалнуудые ехээр нэбтэрүүлхэ, тиихэдээ нютагай эрхэ байдал болон ажахын шэглэлые бүхы талаһаань хараада абаха зэргэтэйбди.

Газар таряалан эрхилхэ гуримые саашадань һайжаруулха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хубаарилан табилга, тарилгын талмайнуудые хубаарилга ороохо таряа ехээр абаха гэһэн хэрэгтэ зорюулагдаһан байха ёһотой. Украинада, Хойто Кавказда болон Түбэй хара хүрьһэтэ газарай зарим хубида намарай шэниисын талмайе үргэдхэхэ гээшэ ехэ удха шанартай болохо. Тэндэ энэ ургамал бусад ороохото ургамалнуудта орходоо нилээд ехэ ургаса үгэхэ байна бшуу.

Хара хүрьһэгүй газарай районуудта ороохо таряа ехээр абахын тулада бии байһан тон ехэ арга боломжонуудые ёһотой гэгшээр ашаглаха саг тулаа. Мүнөө, минеральна үтэгжүүлгын эрид ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болоод байхадань, бидэнэр хара хүрьһэгүй газартахи ороохо таряанай суглуулбариие ойрын жэлнүүдтэ адагынь нэгэ миллиард пүүдээр ехэ болгожо шадаха, тиихэ ёһотойшье байнабди.

Энэ зонодо намарай хара таряанай, намарай шэниисын, ешмээнэй болон бусад ургаса ехээр үгэдэг ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэдэ зохисотой байна. Эдэ бүгэдын хажуугаар бидэнэр ороохо таряа ехээр абалгада, шэнэ газар хахалалгын гол районуудта—Казахстанда, Сибиртэ, Уралда, Поволжидо тогтууритай һайн ургаса абаха хэрэгтэ бүри ехэ анхарал табиха ёһотойбди.

Ороохо таряа болон тэжээл ехээр абалгын гол арга кукуруза болоно. Тэрэниие тарихадаа хэдэ хэдэн зүйлнүүдые хараада абаха хэрэгтэй. Үтэгжүүлгэ хээд байхада ургасынгаа талаар кукурузаһаа үлүү байдаг намарай шэниисын болон бусад ороохото ургамалнуудай ургаса ехээр үгэдэг сортнуудые кукурузаһаа булюу дээрэ тоолохо хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ энэ асуудалаар нүхэр Н. С. Хрущевой иигэжэ хэлэһэниие һануулха хэрэгтэй: «Тодорхой эрхэ байдалда эгээн ехэ ургаса үгэдэг, ажалай түлөөһэ һайнаар харюулдаг ургамал хадаа тэндээ эгээн түрүүшын ургамал байха ёһотой».

Украинын урда зүгэй, Хойто Кавказай, Казахстанай болон Дунда Азиин гандадаг районуудта эгээн һайн ургамалынь сорго болоно. Дунда Азиин, Казахстанай, Украинын, Хойто Кавказай, Алас-Дурна зүгэй болон Поволжиин уһалагдадаг газар дээрэ барайгар тарилгые үргэдхэхэ аргаар бидэнэр ороохо таряа абалгые тэрэшэлэн ехэ болгохо ёһотойбди. Газар элдүүрилхэ болон тарилгын хойноһоо харууһалха хэрэгтэ оролдосогүйгөөр хандадаг али бүхы зүйлнүүдые тэсэжэ болохогүй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулангүйгөөр, электрификацилангүйгөөр газарые зүбөөр ашаглаха гээшэ ямаршье удхагүй гэжэ И. П. Воловченко заана. Һүүлэй арбан жэл соо хүдөө ажахые шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ талаар тон ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй. Гансахан 1963 ондо колхозууд болон совхозууд 238 мянган шэнэ тракторнуудые, ороохоной 77 мянган комбайнуудые, бусад олон тоото машинануудые абаа.

Машинно-тракторна паркые ашаглаха талаар ехэхэн дутуу дунданууд бии гэжэ элидхэлшэ тоолоно. Тусхайлбал, тракторнууд болон комбайнуудые хоёр халаанаар хүдэлгэхэ хэрэг эмхидхэлгэ машинануудые һайнаар ашаглалгын ехэ арга гээшэ.

Һайн үрэһэн гээшэ үндэр ургасын нүхэсэл мүн

Саашань элидхэлшэ үрэһэнэй ажахые эрхилхэ асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэнэ. Ургаса дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэ һайн үрэһэнэй айхабтар ехэ удха шанарынь бүгэдэндэ мэдээжэ. Сортовой, гибриднэ үрэһөөр та илга хэхэдэ сортовой бэшэ үрэһэндэ орходоо ургасань 20—30, мүн үлүүшье процентээр дээшэлнэ. Хэрбээ бүхы колхозууд болон совхозууд эрхим сортын болон гибридүүдэй һайн шанартай үрэһөөр ороохото таряанай талмайда тарилга хэдэг болоо һаань, оромнай нэгэ миллиард үлүүтэй пүүд ороохо таряа нэмэлтэ болгон абаха байна гэжэ тоололго харуулна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ парти, правительствын абаһан хэмжээнүүдэй ашаар манайда үрэһэнэй ажахы эрхилхэ хэрэг нилээд һайжараа. Тарилгын бүхы талмайда кукурузын гибриднэ үрэһэ ургуулха хэрэг эмхидхэгдээ.

Зүгөөр бүхы дээрээ орон дотор үрэһэнэй ажахы эрхилхэ хэрэгые хангалтатай гэжэ тоолохо болохогүй. Үрэһэнэй хиналтын лабораторинуудай мэдээнэй ёһоор, 1963 оной хабар таригдаһан ороохото ургамалнуудай 17,6 миллион тонно үрэһэнэй 6,3 миллион шахуу тонноинь кондиционно бэшэ байгаа. Энэ мэдээн доогуур абтаһан байгаа гээшэ ха. Бодото дээрэ кондиционно бэшэ үрэһэн нилээд ехээр таригдаһан байха.

Үрэһэнэй муу шанартай байһанай шалтагаануудай нэгэн юуб гэхэдэ, колхозуудай, совхозууд болон научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай үрэһэ хадагалха газарнуудаар, үрэһэ сэбэрлэхэ машинануудаар, сушилкануудаар болон үрэһэ хатааха, сэбэрлэхэ мүнөө үеын бусад техникээр хангагдаагүй байһан ябадал болоно.

СССР-эй Госплан, СССР-эй Арадай ажахын Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд хуряалгын һүүлээр үрэһэ сэбэрлэхэ, хадагалха хэрэгые хүсэд оньһожоруулха асуудал эрид һайнаар шиидхэхэ зэргэтэй гэжэ тоолонобди гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

...Хураангы стенограммаар то...илогдобо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум

СССР-эй хүдөө ажахын министр нүхэр И. П. ВОЛОВЧЕНКЫН элидхэлэй түгэсхэл

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын һанамжын ёһоор 2,5—3 миллион тонно хэмжээтэйгээр (кукурузагүйгөөр) ороohото ургамалнуудай сортовой үрэһэнэй гүрэнэй страховой фонд байгуулха хэрэгтэй.

Манайда хартаабхын үрэһэнэй ажахы эрхилхэ хэрэгшье хангалтагүй байна. Элитнэ хартаабхын багаар абтадаг дээрэһээ түргэн эдеэшэдэг, оройн сортнуудай сортовой тарилга удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Саахарай свёклын үрэһэнэй ажахы эмхидхэлгын жэшээгээр сортовой хартаабха ургуулха болон худалдаха талаар тусхай организаци байгуулжа, мэргэжүүлэгдэһэн совхозуудые тэрэнэй мэдэлдэ үгөө һаа һайн байгаа гэжэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерство тоолоно.

Ногоонуудай, илангаяа люцерны, клеверэй болон гол газарай-бэлшээриин ногоонуудай үрэһэнэй ажахые эрхилхэ хэрэг һэргээн бодхоохо тухай хэлэхэ шухала. һүүлэй жэлнүүдтэ нютаг нютагуудта ямаршье үндэһэгүйгөөр энэ хэрэг эрхилхэеэ болинхой. Энээниие эрхилхэ хэрэгтэй байгаа.

Үрэһэнэй ажахые эрхилхэ хэрэг һайжаруулхатайгаа нэгэн хамта бидэнэр шэнэ, мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар үлэмжэ ашаг ехэтэй сортнууд болон гибридүүдые бии болгохо тушаа хүдэлмэриие шангадхаха ёһотойбди.

Зоно бүхэндэ научно-шэнжэлэлгын гол эмхи зургаануудые илган бии болгожо, хүдөө ажахын ургамалнуудай шэнэ сортнууд болон гибридүүдые байгуулха талаар элдэб мэргэжэлнүүдэй эрдэмтэдэй хамтын хүдэлмэриие тэдэ эмхи зургаанууд дотор суглуулан эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Тэжээл элбэгээр бэлдэхэ, малай үүлтэр һайжаруулха

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилэлгэ хадаа мал ажал түргэнөөр хүтжөөлгые хангаха ёһотой гэжэ элидхэлшэ заана.

Ойрын долоон жэл соо мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые абалга хоёр үлүүтэй дахин ехэ болгохо хэрэгтэй. Энэ хадаа ехэхэн, орёо бэрхэ зорилго мүн. Мал ажалые саашадань хүгжөөхын тулада хоёр асуудал—тэжээлэй бааза бэхижүүлхэ, малай үүлтэр һайжаруулха хэрэг гүримшүүлхэ гэһэн хоёр асуудал шиидхэхэ шухала.

Тэжээлэй асуудал шиидхэлгэдэ элдэб зононууд дотор нэгэ янзаар хандажа болохогүй. Нютагай эрхэ байдалые, тусхайлан хэлэбэл, ажахы бүхэндэ мал ажалай шэглэлэй болон мэргэжүүлгын хэрэгые бүхы талаарнь бүридхэхэ гэһэн эрилтэ табигдана. Колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хэрэгтэй тоонной тэжээлнүүд ямар аргаар абтахаб гэжэ өөһэдөө тодорхойлхо зэргэтэй. Ямар нэгэн ургамалнуудые тариха тушаа дээрэһээ баадхаха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдые эрид шууд буруушааха хэрэгтэй.

Москвагай областиин Звенигородско үйлэдбэриин управлениин «Ленинский луч» гэжэ колхозые абаад үзэе. Эндэ түрүүлэгшээр Тихон Сергеевич Ирягин хүдэлмэрилнэ. Энэ ажахы дотор кукуруза, саахарай свёкло дуратайгаар, шадамар бэрхээр ургуулдаг юм. Мүн олон жэлэй ногоонуудай үндэр ургаса абаха ту[illegible] оролдолго бага бэшээр гаргадаг. 1963 ондо гектар бүриһөө буурсагтай кукурузын 445 центнер ногоон, 410 центнер свёкло, олон жэлэй ногоонуудай 63 центнер үбһэн абтаа. Энэ колхоз эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 1217 центнер һү, 63 центнер мяха абаа.

Тэжээлэй бааза бэхижүүлхэ бодото арга боломжонууд ажахы бүхэндэ бии. Гансал эдэниие шадамараар хэрэглэхэ шухала.

Ногоо тарижа, газар тарялангаа эрхилхэ гүримые тон зүбөөр шүүмжэлһэнһээ зарим хүдэлмэрилэгшэд буруу тоошолол хэжэ, бүхыдөө ногоо тарилгада анхаралаа һуладхаа.

Энэнь тон буруу. Ногоо тарижа, газар тарялан эрхилдэг гүримһаа арсаха гээшэ юрэнхыдөө ногоо тарихаяа болихо гэһэн удхатай оройдоошье бэшэ. Гектарһаа 40—50 центнер ургаса абтадаг ногоонуудые тариха тухай хэлэгдэхэ ёһотой. Харин гектарһаа 8—10 центнер ургаса абадаг хүдөө ажахын зарим хүдэлмэрилэгшэдые нүхэр Н. С. Хрущев тон зүбөөр шүүмжэлһэн байха.

Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үргэн хабаадалгатайгаар СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, СССР-эй Госплан мал тэжээлгын нормонууд болон рационуудые ороной зононуудта таарулан эрдэм ухаанай үндэһөөр зохёожо байна. Энэнь тэжээлэй баазын хэмжээе болон тэрэнэй бүридэлгые тодорхойлходо һайн үндэһэ һуури болон шадаха байна.

Тэжээл ехээр абахатайгаа хамта белогой дутагдал усадхалгада, тэжээл хадагалхада болон хэрэглэхэдэ туһалдаг химическэ зүйлнүүдые үргэнөөр ашаглаха, тэжээлые витаминуудаар, микроэлементнүүдээр, антибиотигуудаар, биостимуляторнуудаар шанаржуулха шухала.

Колхозууд болон совхозууд дотор тэжээл бэлэдхэхэ үедэ ехэхэн гээлтэ болоно гэжэ нүхэр Воловченко үргэлжэлүүлнэ. Жэшээлхэдэ, силос дараха үедэ тэжээлэй шэмэтэ зүйлнүүдэй 20—25 процентнь гээгдэнэ. Силос даралгын технологиие һайжаруулжа, эдэ гээлтын хахадыешье хороогоо һаа, жэл соо 3,5 миллион тонно һүн нэмэлтэ болгон абтаха байна. Иимэ юумые хүдөө ажахын эрдэм ухаанай хэдэ хэдэн эмхи зургаанууд туйланхай байна.

Үүлтэр һайжаруулха хэрэгые һайнаар эмхидхээл һаа, малай ашаг шэмые дээшэлүүлжэ болохо байһаниие мал ажал эрхилхэ талаар дэлхэйн бүхы дүй дүршэл, мүн тэрэшэлэн манай ороной колхозууд болон совхозуудай түрүү дүй дүршэл эли тодоор харуулна.

Манайда бүхы түрэлэй мал болон шубуунай талаар үргэн олон үүлтэртэ ажахынууд байгуулагданхай. Олохон ажахынууд өөһэдынгөө һүрэгүүдэй шанарай болон селекционно-үүлтэрэй хүдэлмэриин хэмжээнэй талаар Европын, Америкын эрхим заводуудһаа үлүү байна.

Зүгөөр малай үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ ехэхэн дутуу дундануудбии байжа, мал ажал хүгжөөлгэдэ һаад хэнэ. РСФСР-эй хэдэ хэдэн областьнуудай колхозууд болон совхозуудта, Закавказьска болон Дунда Азиин республиканuудта ашаг шэмэ багатай мал үшөөл олоор үсхэбэрилнэ.

Хэдэ хэдэн республиканууд болон областьнууд дотор үүлтэртэ малай ажахынуудай үүргэ доошолуулагданхай.

Тэдэнэй олонхинь үндэһэ баримтагүйгөөр дан томо болгогдошонхой, тиин мэргэжүүлэгдэһэн ажахыһаа юрын товарна ажахы боложо, селекционно болон үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриинь хэмжээн доошолоо.

Үүлтэртэ мал ажалые мүнөө үе сагай хэмжээндэ хүрэтэр үргэхын тула үүлтэртэ малай заводуудые, совхозуудые, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хэдэг, искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станцинуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ ехэ хэмжээнүүдые абаха шухала. Тэдэнэр үүлтэртэ мал ажалай ёһотой научно-үйлэдбэриин лабораторинууд болохо зэргэтэй. Үүлтэртэ малай гол заводууд болон совхозуудай хүтэлбэриие нэгэ зургаанһаа мэдэлтэй болгохо, һайжаруулха хэрэгтэй.

Мүнөө Советскэ Союз дотор 200 гаран үүлтэрэй ба үүлтэртэ һүрэг мал бии. Теэд зарим ушарта тэдэнэй хубааран байһан газар арадай ажахые, зононуудые мэргэжүүлхэ эрилтэтэй зохилдоногүй.

Иимэ байдал малай үүлтэр һайжаруулха ябадалда һаад хэнэ. Малай үүлтэрые район районоор хубаарилха хэрэгые һайжаруулха шухала. Малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хадаа колхоз, совхозуудта тэжээл болон бусад эд зөөри хангаар гаргашалжа, эгээн ехэ һайн шанартай продукци абаха арга олгодог ашаг шэмэ ехэтэй мал, шубуудые үсхэбэрилхэ шэглэлтэй байха ёһотой.

Хүдөө ажахын эрдэм ухаае шэнэ эрилтын хэмжээндэ хүргэхэ

Научна, туршалгын эмхи зургаануудта ажал хэрэг ямараар эмхидхэгдэнхэйб, тэдэнэр ямар асуудалнуудые шиидхэжэ байнаб, үйлэдбэритэй ямараар холбоотойб—эдэ бүгэдэһөө хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо талаар манай оролдолгын үрэ дүн горитойхоноор дулдыдаха гэжэ элидхэлшэ заана.

Советскэ Союз дотор хүдөө ажахын талаар олон научна эмхи зургаанууд бии гэбэл: 176 научно-шэнжэлэлгын институт, 109 комплексно, һалбаринуудай 65 туршалгын станцинууд тоологдоно. Тэндэ 21 мянгаһаа олон эрдэмтэд хүдэлнэ.

Манай хүдөө ажахын наука колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ эдэбхитэйгээр бүхы талаһаань нүлөөлжэ байха, тэрэнэй научно-техническэ хэмжээень хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлжэ байха арга боломжотой юм. Олон эрдэмтэд ашатай үрэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, колхоз, совхозуудта горитой туһаламжа хүргэжэ байдаг. Гэбэшье хүдөө ажахын талаар эрдэм ухаанай шэнжэлгын хүдэлмэри мүнөө үе сагай эрилтые хангажа үшөөл шаданагүй.

Научна шэнжэлэлгые түсэблэлгэдэхи дутагдалнууд, тэрэнэй тематикын тодорхой бэшэ байһан, үйлэдбэриин шухала асуудалһаа таһалданги байһан тухай министр хэлэнэ. Даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө эрдэмтэдэй өөрынь харюусалгые дээшэлүүлхэ, научна эмхи зургаанудта һуури эрхэгүйгөөр эзэлжэ байһан, научна ажал ябуулгаяа бодото дээрээ орхиһон гү, али тиимэ ажал хэхэ оройдоо шадабаригүй байһан, үрэ дүн үгэдэггүй эрдэмтэдһээ сүлөөрхэ уялгатайбди. Тэдэнэй оронд хүдөө ажахын наукые урагшань амжалтатайгаар дабшуулжа шадаха шадабаритай, үүсхэл ехэтэй хүнүүд ерэхэ ёһотой гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Нүхэр Воловченко шиидхэхээр болоһон хэдэ хэдэн шухала темэнүүдые нэрлэнэ, тусхайлбал, хүдөө ажахын ургамалнуудые, мал болон шубуудые гибридизацилгын асуудалнууд болон бусад. Мүнөө Советскэ Союз кукурузые гибридизацилха талаар дэлхэй дээрэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлнэ. Бидэнэр ургаса ургуулдаг ажахын бүхы һалбаринуудта гибридүүдые бии болгохо хүдэлмэриие ямаршье һаадгүйгөөр эмхидхэхэ уялгатай болонобди.

Гидропоникын аргаар уһанай үрэжэлтэ холисоһоо овощ ургуулха түрүү арга дүрые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ тусхай научна эмхи зургаанууд эдэбхитэйгээр туһалха зэргэтэй. Энэ аргаар овощиин ургамалнуудай ургасые горитойхоноор дээшэлүүлжэ болохо байһые Киевэй овощ ургуулдаг фабрикын дүй дүршэл харуулна.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын, мал ажалда, тэрэшэлэн селекционно ажалда хэрэглэхэ зорилгоор шэнэ ашаг ехэтэй препарадуудые бии болгохын тула ядерна физикын, биофизикын ба электроникын туйлалтануудые амжалтатайгаар хэрэглэжэ болохо байһан тухай манай ороной научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд, мүн хилын саанахи дүй дүршэлшье харуулжа үгэнэ.

Область бүхэндэ гү, али нэгэн адли эрхэ байдалтай бүлэг областьнуудта «өөрын томо ажахытай, мүнөөнэй материально-техническэ үндэһэ һууритай, хамаатай районойнгоо колхоз, совхозуудта зохихо зүбшэл зохёожо байха хүдөө ажахын научна түб газартай болохо» гэһэн манай партиин, тэрэнэй Программа соо хэлэгдэһэн заабариие хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ саг ерээ.

Ажал хүдэлмэрииень һайшаамаар туршалгын ажахынуудай хүдэлмэри тухай тогтохо зуураа нүхэр Воловченко саахарай свёклын бүхэсоюзна институтта мэдэлтэй «Верхнячский» совхозые, тоһолиг, эфирнэ тоһолиг ургамалнуудай бүхэсоюзна институдай туршалгын ажахынуудые тэдэнэй тоодо оруулна. Эдэ ажахынуудай сэбэр олзо институдай научна хүдэлмэридэ гаргашалагдадаг бүхы гаргашаһаа гурба дахин ехэ юм.

Теэд бүхы газарта иимэ бэшэ. Туршалгын ажахы бүхэниие колхоз, совхозуудай жэшээ абажа баймаар бодото түрүү ажахы болгохын тула үшөөл хүдэлхэ хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын эрдэм ухаанай урда үргэн харгы нээгдэнхэй. Мүнөө сагай эрхэ байдалда хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ гээшэ нэн түрүүн колхоз, совхозуудай ажал хэрэгтэ наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ябадал болоно гэжэ партиин шиидхэбэринүүд соо нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэгдэһэн байха.

Энэ заабари мүнөөнэй эрхэ байдалда бүришье ехэ удха шанартай болонхой.

Хэблэлэй пропаганда ехэ удха шанартай гээд И. П. Воловченко үргэлжэлүүлнэ. Хэблэгдэн гарадаг ном болон брошюрануудай шанарые һайжаруулха, хэблэлэй хүдэлмэриие нарин нягтаар зохилдуулан хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй, бэе бэеэ дабтаха ушарые тохёолдуулжа болохогүй. Тэрэшэлэн хүдөө ажахын журналнуудые һайнаар гаргадаг болохо—тэрэниие олониитын болгохо, олониитэ мэргэжэлтэдэй һонирхомоор, ажалай түрүү арга дүрэдэ олонии тэ кадрнуудые һургаха хэрэгтэ туһалхаар тэдэниие һайжаруулха хэрэгтэй. Наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые хүдөө ажахыда дэлгэрүүлэн тараахын тулада олониитын шэнжэтэй харуулан ойлгуулха зэбсэгүүдэй нэгэн болохо кино ехэ удха шанартай байна. Тэрэшэлэн радио болон телевидениие улам үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Республиканууд, областьнууд, илангаяа үйлэдбэриин управленинүүдтэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг хүдөө ажахын выставкэнүүдые манайда тоохогүй ябадалые зүб гэжэ тоолохын аргагүй. Энэ хадаа хүдөө тосхоной түрүү хүнүүдтэ өөһэдынгөө туйлалтануудые үргэнөөр харуулжа, тэрэнээ үйлэдбэридэ түргөөр, амжалтатайгаар нэбтэрүүлхэ арга олгоно ха юм.

Мэргэжэлтэй кадрнууд—хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохын түлөө тэмсэлэй шиидхэхы хүсэн

Колхоз, совхозуудые мэргэжэлтэй кадрнуудаар хангаха талаар һүүлэй жэлнүүдэй туршада ямар ехэ хүдэлмэриин хэгдэһэн тухай бидэнэр бүгэдөөрэн мэдэнэбди гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Мүнөө хүдөө ажахыда 583 мянган агрономууд, зоотехнигүүд, инженернүүд болон хүдөө ажахын бусад мэргэжэлтэд, тэдэнэй 414 мянганиинь колхоз, совхозуудта хүдэлжэ байна. Колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй хоёрой гурбан хубинь, совхозуудай бүхы шахуу директорнууд дээдэ ба дунда эрдэмтэй юм.

Хэды тиимэ байбашье һаань, колхоз, совхозуудые кадрнуудаар хангаха асуудал олон талаһаа үшөөл шиидхэгдээгүй байһаар. Манайда совхозуудай отделенинүүд, бригаданууд болон фермэнүүдые хүтэлбэрилэгшэдэй дунда мүнөө дээрээ мэргэжэлтэд тон үсөөн. Гэхэтэй хамта, колхоз, совхозууд томо ажахынууд болонхой. Жэшээнь, совхозууд таба, арба, тиихэдэ шэнэ газар элдүүрилһэн районуудта 40 мянган гектар, мүн бүришье ехэ газартай юм. Иимэ ажахынуудые хүтэлбэрилгэдэ отделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, бригадирнуудай, фермэнүүдые даагшанарай үүргэ ехэ болоо. Эдэ тушаалнуудые эрдэм һайнтай, ажал хэрэгэй дүй дүршэлтэй, томо үйлэдбэриие эрхилжэ шадаха хүнүүд эзэлхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын кадрнуудай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие үндэһөөрнь гүримшүүлхэ саг ерээ. Хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэ, мэргэжэлтэ бүхэн 4—5 жэлэй туршада нэгэ дахин ехэхэн һургуули абажа гарахаар энэ хэрэгые эмхидхэхэ шухала.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерство иигэжэ тоолоно:

хүдөө ажахын институдуудай дэргэдэ хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудай, мэргэжэлтэдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ факультедүүдые байгуулха;

түрүү ажахынуудай болон хүдөө ажахын дунда һургуулинуудай дэргэдэ колхоз, совхозуудай отделенинүүдые эрхилэгшэнэр, бригадирнууд болон фермэнүүдые даагшанарые бэлдэхэ һургуули байгуулжа, практигуудые, ажал хэрэг дээрээ бэеэ харуулһан һайн хүдэлмэрилэгшэдые тэндэ һургаха.

Теоретическэ һуралсалай үйлэдбэритэй үшөөл һула холбоотой байһан ушар гол дутагдал болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Энээнһээнь боложо залуу мэргэжэлтэд һайн дипломтойшье һаа, олон ушарта үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэхэ болоходоо бирадаггүй байна. Тиимэһээ мэргэжэлтэдые теоретическэ талаар, илангаяа практическа талаар бэлдэхэ хэрэгые һайжаруулха шухала, агрохимиин, ургамалые хамгаалха, уһалууриин газарай талаар, хүдөө ажахын экономико болон оньһожоруулгын талаар мэргэжэлтэдые олоор бэлдэхэ шухала.

Энэ хоёр асуудалые ойрын сагта шиидхэхэ бүхы шухала юумэтэйбди. Манайда хүдөө ажахын дээдэ 97 һургуули бии. Энэ хадаа колхоз, совхозуудай ургажа байгаа эрилтые дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдээр хангахын тула хүсэд хүрэхэ.

Ойрын 3—5 жэлэй туршада хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудые городуудһаа зөөжэ, совхозуудай, һуралсалай-туршалгын, шэнжэлгын ажахынуудай үндэһэ һуури дээрэ байгуулха түсэбые дүүргэжэ, совхоз-вуз гэһэн һуралсалай шэнэ түхэлтэй һургуули байгуулха шухала гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ тухай хэлэхэ зуураа, техникумүүдэй ажал ябуулгые һайжаруулха шухала гэжэ министр хэлэнэ. Тиихэдээ Молдавиин ССР-эй Тираспольско совхоз-техникум тухай һонирхолтой жэшээ харуулба. Энэ ажахы хэдэн жэлэй туршада Арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан бүхэсоюзна выставкын хабаадагша байхаһаа гадна, Эрфуртда болоһон саад ургуулгын талаар уласхооронтодын выставкэдэ хабаадажа, алтан медаляар шагнагдаһан байгаа.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохын тула, мүн бусад хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудые заатагүй шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Воловченко элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ хэлэнэ. Нэн түрүүн хүдөө ажахыда түсэблэлгые горитойхоноор һайжаруулха, таряан ажалай болон мал ажалай продукци бүри ехээр абадаг болохын тула хүдөө тосхоной ажалшадые материальна талаар урмашуулха хэрэгтэй. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие түсэблэлгэдэ тогтоогдоһон гүримые эбдэхэ ябадалда эсэс табиха, колхоз, совхозуудта имагтал газар тарялангай болон мал ажалай продукци гүрэндэ худалдаха түсэбүүдыел хүргэхэ, ямар ургамалые хэды шэнээнээр тариха, ямар малые хэды толгойтоор барихаб гэһэн асуудалые өөһэдөө шиидхэхэ арга боломжо тэдээндэ олгожо үгэхэ шухала. Хүдөө ажахын гол продуктнуудые худалдан абаха хэдэн жэлээр урид хараалһан түсэбүүд колхоз, совхозуудта хүргэгдэхэ ёһотой гэжэ ажал хэрэг эрилтэ табина. Тиигээ һаа, ажахы бүхэн мүн лэ хэдэн жэлээр урид хараалжа, ажал хэрэгээ түсэблэхэ, үйлэдбэреэ ашаг ехэтэй болгохо талаар найдамтайгаар хүдэлхэ байна.

Хүдөө тосхоной ажалшадай материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ тухай онсо анхарал саашадаашье хандуулха болгодоно гэжэ нүхэр Воловченко хэлэнэ. Хэрбээ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ганса һайшаалгаар бэшэ, харин материальна талаараа урмашуулагдадаг байгаа һаань, хүдөө ажахыда нэмэгдэжэ хэгдэһэн ехэ мүнгэ зөөри хүлеэгдэжэ байһан экономическа ашa үрэеэ харюулха байха. Колхознигуудай ажалай түлөөһэ һайжаруулха асуудал онсо анхарал хандуулха ёһотой. Ажалай түлөөһые ехэ болгохо гол энэ үндэһэниинь үйлэдбэриин хэлбэришэгүй ургалта ба хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха ябадал эрхэ бэшэ болоно. Тэрэшэлэн совхозуудташье ажалай түлөөһые саашадань һайжаруулха эрилтэ табигдана.

Бидэнэр, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөн дэбжээхэ талаар хараалагдаһан программые дүүргэхын түлөө партиин, арадай үмэнэ ехэ харюусалгатай байнабди гэжэ нүхэр Воловченко мэдүүлнэ. Бүри мүнөө жэл бодото үрэ дүнгүүд туйлагдаад байха зэргэтэй. Хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэлгэ бидэ бүгэдын түрүүшын ехэ шалгалта болохо байна.

Партиин Центральна Комитедэй ээлжээтэ Пленумые зарлаха тухай мэдээсэл ажалшадай үргэн дэмжэлгээр угтагдаба. Хүдөө, тосхонуудай ажалшадай эдэбхи үүсхэлэй ургалта болбол хүдөө ажахын талаар табигдаһан шэнэ ехэ зорилгонуудай амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһанай найдамтай гэршэ боложо үгэнэ. Кубаниин ажалшад 1964 ондо хүдөө ажахын продуктнуудые эрид ехээр абахын түлөө мүрысөө үүсхэбэ. Тэдэнэй гайхамшагта үүсхэл бүгэдэ арадай һайшаал, дэмжэлгээр угтагдаба.

Хүдөө ажахын ажалшад, тэрэнэй хүтэлбэрилхы кадрнууд, хүдөө ажахын эрдэм ухаанай ажал ябуулагшад, мэргэжэлтэд, хүдэлмэрилэгшэд Коммунис партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро СССР-эй хүдөө ажахые хүгжөөхэ асари ехэ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ, коммунизм байгуулгын бүгэдэ нийтын хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулхын тула хүсэ шадалаа гамнахагүй гэжэ манай партиин Центральна Комитедэй Пленумые, бүхы совет арадые найдуулхыемни зүбшөөгыт.

(Нүхэр Воловченкын элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, олон дахин альга ташалгаар таһалдаһан байна).

(ТАСС).

Нүхэр А. А. ЕЖЕВСКИИН нэмэлтэ элидхэл

Хүдөө ажахын министр И. П. Воловченкын хэһэн элидхэлэй һүүлээр «Үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга—хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо шухалын шухала арга нүхэсэл мүн» гэһэн нэмэлтэ элидхэл «Союзсельхозтехника» гэжэ Бүхэсоюзна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ **А. А. Ежевский** хээ.

һүүлшын арбан жэлэй турша соо хүдөө ажахые техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, колхоз, совхозуудые мүнөө үеын машинанууд болон зэмсэгүүдээр хангаха талаар манай орон дотор туйлай ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тэрэ хэлэнэ. Энэ хадаа колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсые 1,8 дахин дээшэлүүлхэ арга олгоо. Мүнөө хүдөө ажахыда 2,6 миллион тракторнууд (15 хүсэнэйхидэ оруулан) тоологдоно. Мүнөө үедэ колхозууд, совхозууд жэл бүри 1300—1400 миллион түхэригэй хүдөө ажахын машинанууд болон зэмсэгүүдые абадаг байна. Харин 1953 ондо жэлдээ оройдоол 258 миллион түхэригэй машина, зэмсэгүүдые абадаг байһан.

һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахын техникын талаар үндэһэн шухала хубилалтанууд болоо. Мүнөө манай промышленность 640 гаран элдэб нэрэтэй машина, зэмсэгүүдые бүтээн гаргадаг. Эдэ машина, зэмсэгүүдые хэрэглээд байхада, ажал ехэтэй ургамалнууд болохо кукуруза, хлопок, саахарай свёкло, хартаабха болон бусад зарим ургамалнуудые ургуулха, хуряаха хүдэлмэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха арга олгогдоно.

Хүдөө ажахын шухалын шухала хэдэ хэдэн һалбаринуудай талаар абаад үзэбэл, үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха гээшэ хэзээ нэгэтэ хожом бэелүүлэгдэхэ хараа бодол бэшэ, харин мүнөөдэрэй зорилго, хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо хүсэн түгэс онол аргануудай нэгэн мүн.

Элдэб янзын машинануудые шадамараар хэрэглэдэг байһан тухай эли тодо жэшээнүүдые нүхэр Ежевский дурдаба. Тиигэһэнэй ашаар центнер продукци абалгын өөрынь үнэ нилээд хямдаруулагдаһан, ажалайнь гаргаша горитойгоор хороогдоһон байха юм. Техникые ашаглаха талаар гайхамшагта амжалтануудые туйлаһан, бүхы орон дотороо мэдээжэ болоһон механизаторнууд А. В. Гиталовай, Н. Ф. Мануковскиин, А. И. Романюгай болон бусад олон хүнүүдэй нэрэнүүдые элидхэлшэ нэрлэһэн байна. Үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга нэбтэрүүлхэ зорилгонуудые шиидхэхэ зуураа, бидэнэр гансал түрүү механизаторнууд болон үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга хэрэглэдэг 20 мянган звено, бригаднуудай дүй дүршэлдэ тушэглэхэ бэшэ, мүн бүхэли ажахынуудай туйлаһан дүй дүршэлдэ түшэглэжэ шадаха байнабди гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглэнэ.

Түрүү механизаторнуудай хэрэглэдэг технологи олонхи колхоз, совхозуудта нэбтэрүүлээд байбал, кукуруза, свёкло, хлопчатник болон хартаабха абалгада гаргашалагдадаг ажалай гаргашануудые нэгэ хүн дээрэ тоолобол, 730 миллион гаран хүдэлмэриин үдэрөөр хороогдохо гэхэ гү, али 60 процентээр хороогдожо болохо байна. Бодото байдал дээрэ энэ ямар удхатайб гэбэл, КПСС-эй Программа соо 1970 ондо бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан ажалай бүтээсын ургалта дээрэ дурсагдаһан һалбаринуудта туйлагдаха һэн. Манай һанахада, 1966—1967 онуудта кукуруза, саахарай свёкло, горох, фасоль ургуулха ба хуряаха, 1968 ондо хоолостой ороohото ургамалнуудые, хлопчатник, хартаабха болон бусад зарим ургамалнуудые ургуулха ба хуряаха хүдэлмэриие үргэлжэ дээрэнь гол түлэб оньһожоруулха зорилго эгээ мүнөө табигдажа боломоор гээшэ ха гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.

Энээнэй тулада арадай ажахын түсэб болон ажахынуудай промфинтүсэбүүдтэ үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга нэбтэрүүлхэ талаар тодорхой даалгабаринуудые жэл бүри хараалха шухала.

Тэрээнтэй хамта нэгэ иимэ ушар онсолон тэмдэглэнгүй гаража болохогүй. Ушарынь гэхэдэ, шухала хэрэгтэй машинануудай үгы байһанһаа уламжалан, үргэлжэдэнь оньһожоруулга бэелүүлгын даб дээрээ бэрхэшээлтэй байһан шухала һалбаринууд, ажал ехэтэй хэдэ хэдэн процессүүд хүдөө ажахыда үшөөл бии байһаар. Мал ажалдахи хүдэлмэринүүдые оньһожоруулга илангаяа гээгдэнэ. Эндэ мүнөө дээрээ оройдоол зарим тэды технологическа операцинууд оньһожоруулагдана. Хүдөө ажахын машина бүтээлгэ малшадта зорюулан горитой ехэ хүдэлмэри хэхэ уялгатай.

Автотракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын гүрэнэй комитет, совнархозууд болон конструкторска бюронууд энэ хэрэгые гүримшүүлхэ, тэжээл бэлэдхэдэг цехүүд болон тэжээл хубаарилха үндэр бүтээсэтэй түхеэрэлгэнүүдые, мүн эбэртэ бодо малай, гахайн, шубуунай фермэнүүдтэ хэрэгтэй бүхэли хэдэ хэдэн түхеэрэлгэнүүдые байгуулаад, тэдэнээ эгээл богонихон болзор соо промышленностьда бүтээн гаргуулха уялгатай.

Нютаг нютагуудай онсо илгаануудые хараада абалсан, хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга бэелүүлхын тулада ойрын жэлнүүдтэ 200 гаран элдэб нэрэтэй машинануудые байгуулха хэрэгтэй гээд А. А. Ежевский тэмдэглэнэ. Промышленностиин, научна болон конструкторска эрдэм ухаанай хүсэлэл эрмэлзэл эдэ машинануудые түргөөр зохёогоод, үйлэдбэрилжэ эхилхэ хэрэгтэ зорюулагдаха ёһотой.

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо хэмжээнүүдэй дунда электрын элшэ хүсэн элитэ ехэ һуури эзэлнэ. 1953 онойхидо орходоо мүнөө хүдөө ажахы электрын элшэ хүсэ зургаа дахин шахуу ехээр хэрэглэнэ. Гэбэшье хүдөө ажахын үйлэдбэридэ, тодорхойлон хэлэбэл, мал ажал дээрэ электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгын хэмжээн үшөөл бага байһаар.

Хүдөө ажахые оньһожоруулха талаар туйлагдаха техническэ дэбжэлтын замууд тухай хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ иигэжэ һануулан дурдаба. Эдэ замууд хадаа КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленум дээрэ (1962 он) эли тодоор тодорхойлогдоһон байгаа. Оньһожоруулгын талаар туйлагдаха техническэ дэбжэлтын хүгжэлтэдэхи гол хараа шугамууд юуб гэхэдэ иимэ: тракторнуудай хүсые, хүдэлмэриинь скоростиие ехэ болгохо, үргэн абасатай техникэ нэбтэрүүлхэ, машинануудые олон янзын элдэб хүдэлмэри хэдэг болгохо хэрэг мүн.

Эдэ түсэбүүд бодото байдал дээрээ ямараар бэелүүлэгдэжэ байнаб гэжэ нүхэр Ежевский Пленумдэ элидхэбэ. Промышленность хадаа хэдэ хэдэн заводуудые ехэ хүсэтэй тракторнуудые бүтээн гаргалгада оруулжа эхилээ. Үргэн абасатай техникэ нэбтэрүүлхэ талаар яһала ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө жэлэй ургаса хуряалгада үргэнөөр хададаг 88 мянга гаран жаткануud хабаадалсаха байна. Эдэ жаткануud нарин мүртэй 135 мянган машинануудай орондо хэрэглэгдэжэ, ургаса хуряалгын үедэ 100 мянган тракторнуудые ондоо хүдэлмэридэ хэрэглэхээр сүлөөлхэ юм.

Тэрээнтэй хамта пропашной ургамалнуудые тариха, элдүүрилхын тулада үргэн абасатай шэнэ машинануудые промышленность даншье һаа удаанаар зохёон байгуулна, бүтээн гаргана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэ машинанууд тус тус хүдэлмэридэ ажалай бүтээсые 1,5—2 дахин дээшэлүүлхэ ёһотой байгаа.

Үсөөхэн тооной машинануудаар олон янзын хүдэлмэри хэдэг болохо, ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри бүтээдэг болохо шухала гэжэ нүхэр Ежевский анхаралыень хандуулба. Энэ ямар удхатайб гэбэл, нэгэ хүдэлмэри бэшэ, харин хэдэн олон хүдэлмэринүүдые дүүргэжэ шадаха элдэб ажалда хэрэглэгдэдэг машинануудые байгуулха замаар зоримгойгоор дабшаха гэһэн удхатай. Теплицэ болон парнигуудтахи хүдэлмэринүүдые оньһожоруулхын тулада машинануудые байгуулха, тэрэшэлэн гидропонно аргаар хүдөө ажахын ургамалнуудые ургуулхын тулада түхеэрэлгэ болон автомат хэрэгсэлнүүдые байгуулха гээшэ шухала зорилго мүн. Уһалагдадаг газар тарях...
жалтатайгаар хүгжөөхын ...
колхоз, совхозуудые бүри һ...
тээсэ ехэтэй уһалууриин т...
гэнүүдээр зэбсэгжүүлхэ ...
Арадай ажахыда хими нэбт...
хараа түсэб бэелүүлхэ гээш...
ральна үтэгжүүлгэнүүдые ...
үндэр бүтээсэтэй сеялк...
үтэгжүүлгэ тараан сасадаг...
нануудые, вагонуудһаа ашаа...
гаха машинануудые, ск...
олон янзын түхеэрэлгэ болон...
техникэ эгээл богонихон бо...
байгуулха. үтэгжүүлгэнүүдые...
д галхын тулада оньһожору...
һан томо складуудые бариха, ...
хозтехникын» автотранспорта...
дэлиие колхоз, совхозуудта х...
соонь абаашаха хэрэг эм...
зорилго табина.

Хүдөө ажахын үйлэдбэри...
шухала һалбаринуудые үргэл...
рэнь оньһожоруулжа дүүргэх...
лада 1966—1970 онуудай ...
соо колхоз, совхозуудта 2 м...
гаран тракторнууд болон оло...
бусад техникэ үгэхэ хэрэгтэй...
тоо, баримтанууд харуулна.

Хүдөө ажахые автомобили...
лон тракторай прицепүүдэ...
сэгжүүлгэдэ онсо анхарал х...
маар. Энээнтэй дашарамдуула...
торна, автомобильна болон...
ажахын машина бүтээлгын ...
бэриин хүсэнүүдые хаһа са...
ехэ болгохо гээшэ түрүүшы...
жээнэй удха шанартай болон...

Хүдөө ажахын техникые...
саашадаа нэгэн янзын, а...
болгохо гээшэ шухала асуу...
лоно. Энэ талаар горитой д...
нууд үзэгдэнэ. Нэгэн адли х...
ри бүтээдэг элдэб түхэлэй м...
нуудай тоо аргагүй олон боло...
бүгэдэ техникые заһабарилха...
лаха хүдэлмэриие, мүн тех...
колхоз, совхозуудые хангаха...
орёо бэрхэшээлтэй болгодог...
юм. 42 мянга гаран ондо он...
рэтэй запасной частьнууд то...
но. Иимэ байдалтай саашада...
жэ болохогүй.

Тракторнууд болон хүдөө а...
машинануудые бүтээлгын ...
дээшэлүүлхэ, тэдэнэй ашагл...
болзорые һунааха тухай асу...
горитой анхарал хандуулмаар.

1964—1965 онуудһаа ...
хүдөө ажахые ашаг ехэтэй ...
талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ, ...
ажахын продуктнуудые эрид ...
абадаг болохо шухала гээд ...
Ежевский элидхэлээ саашань ...
жэлүүлнэ. Колхозууд, совхоз...
хүдөө ажахын техникые ...
һайнаар ашаглаха гээшэ энэ ...
гые дүүргэлгэдэ шухала эрхэ ...
сэл мүн болоно. Хэрбээ тра...
агрегадуудай миин байлгые ...
оройдоол хахад часаар хорооб...
хы орон дотор тракторна парк...
мянган тракторнуудаар олон ...
һонтой жэшээтэй юм.

Колхоз, совхозуудтай «Сел...
техникын» байгуулдаг үйлэд...
харилсаа холбооной шэнэ арга...
дэнэй бүхы машинно-тракторна...
кые үргэлжэ дээрэнь техни...
хангалгада абаха шэнэ арга ...
нөөр хэрэглэхэ шухала байһа...
хай элидхэлшэ саашань ...
1963 ондо «Сельхозтехникын»...
нуудай отделенинүүд 132 м...
трактортай, миллион шахуу ...
машинануудтай 6,5 мянган а...
нуудта үргэлжэ дээрэнь техни...
хангалга үнгэргэһэн байгаа.

Энэ жэлдэ СССР-эй Го...
СССР-эй совнархоз машинно-...
торна паркые техническэ тал...
хангаха хэрэгсэлнүүдые колхо...
хозуудта, «Сельхозтехникын» ...
гуудтахи отделенинүүдтэ үшөө...
лээд ехээр үгэхэ арга боломж...
һон байха юм. Энэ хадаа мүнөө...
һээ эхилжэ 15 мянганһаа үсөө...
шэ ажахынуудай, харин 1965 ...
22—25 мянган ажахынуудай ...
машинно-тракторна паркые үр...
дээрэнь техническэ талаарнь х...
ха арга олгоно. Экономическа...
лаараа һула колхозуудые түрүү...
ээлжээндэ үргэлжэ дээрэнь тех...
скэ хангалгада абаха хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын техникэ за...
рилгые һайнаар эмхидхэхэ т...
хэмжээ ябуулганууд нүхэр Е...
скиин хэһэн нэмэлтэ элидхэл со...
ритой һуури эзэлһэн байна. Пр...
тельство хадаа хүдөө ажахын ...
барилгын баазые хүгжөөхэ ...
тогтоол баталан абаа. Энэ тог...
ёһоор 1964—1968 онуудай ...
соо 347 завод, 1611 мастерско...
дые бариха, һэльбэн шэнэлхэ ...
хараалагдана. Материальна рес...
гамтайгаар гаргашалха шу...
Тиигээд машинануудые ...
лан һалгааха ба болзорһоонь ...
тоо бүридхэлһөө гаргаха мэтэ г...
дэ харша ябадалтай тэмсэхэ ш...
ла байһые элидхэлшэ онсолон ...
дэглэнэ.

Ажалай түлбэриин мүнөө б...
гүрим наринаар сахиха тушаа ...
жээнүүдые абаха, баян ургаса ...
һанай, мал ажалай ашаг шэмэ ...
шэлүүлһэнэй түлөө, техникые ...
наар ашаглаһанай ба хадагал...
түлөө шан үгэхэ тогтоогдомол г...
мые хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Хабарай тарилгада техникын ...
раар бэлдэгдэжэ байһан тухай ...
хэр Ежевский Пленумдэ элид...

Техникые зүбөөр ашаглаха...
заһабарилхадань, түрүү дүй дү...
нэбтэрүүлхэдэнь, үйлэдбэридэ ...
рэгтэй бүхы юумээр ажахыну...
хангахадань колхоз, совхозуудта...
бүхы хэмжээгээр туһалха гээш...
дэнэй түрүүшын уялга мүн ...
тоолонобди гээд тэрэ элидхэлэ...
түгэсхэлдэ хэлэнэ. Энэ хадаа ...
ажахые ашаг ехэтэй болгохо х...
тэ манай оруулха хубита болон...

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 12.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум

Нүхэр Е. Е. АЛЕКСЕЕВСКИИН нэмэлтэ элидхэл

...ССР-эй Уһалагдадаг газар таряа...ай болон уһанай ажахын талаар ...най үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшэ Е. Е. Алексеевский Үдэ... заседани дээрэ нэмэлтэ элидхэл хээ.

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй бол... тухай тусгаар шухала асууда... КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пле... зүбшэн хэлсэжэ байна гээд тэ... хэлээ.

Манай хүдөө ажахын үйлэдбэридэ ...бахи үндэһэ һуури табигдаһан ...а ёһотой. Ямаршье жэлдэ сагай ...лай муушье байһан үедэ шу... болохо хэмжээнэй хүдөө ажахын ...уктнуудые лаб найдамтайгаар ...г байха хэрэгтэй. Тиимэһээ ...гдадаг газар тарялан хадаа ... нойто багатай районуудта га... тарялангые ашаг ехэтэй бол... эгээн үрэ ехэтэй зам болоно.

Манай ороной уһалагдадаг газар ... ехэ. В. И. Ленинэй захяануу... дүүргэлтэ болгон, манай парти ... уһалалгын түхеэрэлгэнүүдые ...ха талаар ехэ хүдэлмэри хээ. ...-тэ уһалагдадаг газарай тал... 9,5 миллион гектар болоһон ... һүүлэй арбан жэлэй турша ...газар уһалалгын түхеэрэлгэнүү... барилгада 2 миллиард 874 мил... түхэриг—урда тээхи бүхы гу... табан жэлэй турша сооһоо ...дахин ехэ мүнгэ зөөри һомолог... байна.

Уһалагдадаг газар манай ороной ...микодо шухала үүргэ дүүргэ... нүхэр Алексеевский тэмдэг... Жэшээнь, бүхы хлопок манай... ...гтал уһалагдадаг газар дээрэ ...ралагдадаг, ороной хлопок ур... ...гшад долоон жэлэй табадахи ...э ехэ амжалтануудые туйлаа. ...3 онойхиин шэнээн хэмжээтэй ...э ехэ хлопок манай гүрэн ур... ...ээнь хэзээдэшье абаагүй юм. ...ок ургуулагшадай ажалай илал... КПСС-эй ЦК, СССР-эй Ми... ...трнүүдэй Совет үндэр сэгнэлтэ ... байна.

Москва, Ленинград, Донбасс, Ураал, ...р шадарай городууд болон про... ...ленна бусад томо центрнүүдые ...оор хангаха хэрэгтэ уһалагда... газар ехэ удха шанартай.

Уһалагдадаг газар—ехэ баялиг, ...й Эхэ ороной алтан фонд боло... ...ша. Гэбэшье орон доторхи бү... уһалагдадаг газарай хахад ша... ...айнь мүнөө дээрээ ашаг бага... ...р эдлэгдэдэг, уһалагдадаг га... ...й угажэ шадаха байгаашаһаа ...д бага үрэ үгэдэг байһые саа... ...а тэсэхэ аргагүй. Хүдөө ажахын ...рёо, эгээн ашаг ехэтэй һалба... шадамараар, мэргэжэл ехэтэй... хүтэлбэрилхэ, энэ хэрэгые һай... ...мэдэхэ шухала болоно. Уһа... ...даг газар тарялангые бүри ...ар хүтэлбэрилдэг болохо, му... уһалагдажа байдаг газар ашаг... ...да бии байһан ехэ дутуунуудые ...улха гээшэ хойшолуулашагүй ... болоно. Уһалагдадаг газар ...гдэ эзэн бусаар хандаха яба... ...е эсэслэн зайсуулха шухала.

Уһалагдадаг участогайнгаа хүрьһэнэй шанарые болон хэр жэгдэ һайн ийһые колхознигуудай һайнаар шэнжэлэн мэдэхын тулада бүхы уһалагдадаг газар бригаданууд гү, али звенонуудта бүрин даалгагдаха ёһотой. Уһалагдадаг газар дээрэ хэһэн хүдэлмэриингөө урэ дүнгэй ашаар ажабайдалаа һайжаруулжа шадахабди гэжэ уһалагдадаг газар тарялангай ажалшадай мэдэдэг байхын тулада материальна талаар урмашуулха тиимэ гурим бригадада (звенодо) тогтоогдохо ёһотой.

Уһалагдадаг газар дээрэһээ орооһо таряа элбэгээр ургуулан абаха угаа ехэ арга боломжын бии байһаниинь Хойто Кавказай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1963 оной сентябрьда Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ соо элеэр харуулагдаһан байна гээд нүхэр Алексеевский саашань хэлээ. Мэргэжэлтэдэй тооложо үзэһэнэй ёһоор мүнөө үедэ 2,6—2,8 миллион гектар уһалагдадаг газар дээрэ орооһото ургамалнуудые тарижа болохо гэжэ тодорхойлогдоһон байна. Түрүү ажахынуудта абтадагай шэнээнээр орооһото тариянай ургасые дээшэлүүлээд байбал, энэ газар дээрэһээ 950 миллион пүүд орооһо таряа бүхы дээрэнь хуряан абажа болохо байна.

Тэрээнһээ гадна, ойрын жэлнүүдтэ газар уһалалгын шэнэ түхеэрэлгэнүүдые бариһанай ашаар 2 миллион 800 мянган гектар газар уһалжа, тэрээн дээрэ орооһото ургамалнуудые тариха байнабди. Энэ хадаа уһалагдадаг газар дээрэһээ 2 миллиард 150 миллион пүүд хүрэтэр орооһо таряа хуряажа абаха арга олгохо болоно.

Колхоз, совхозууд мүнөө тарилгынгаа талмайн хубааралгые шэнэдхэн хубилгажа, 1964 ондо уһалагдадаг газар дээрэ 2.703 мянган гектар гү, али нёдондонойхидо орходоо 759 мянган гектараар ехэ орооһото ургамал тариха гэжэ хараалаа.

Агрономууд болон гидротехнигүүдэй холбоогүйгөөр ажалладаг байһанай ехэхэн шалтагаан гэхэдэ, уһалагдадаг газар тарялан эрхилдэг организацинууд үйлэдбэриин шэнжэ баримталангүйгөөр ами амяараа байгуулагдадаг байгаа бшуу. Энээниие зайсуулха зорилгоор КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Уһалагдадаг газар тарялангай болон уһанай ажахын талаар гүрэнэй үйлэдбэриин комитет байгуулаа. Ажахынуудта уһа үгэлгын түлөө, мүн тэрэниие зүбөөр хэрэглэлгын түлөө, уһалагдадаг газар дээрэ хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриие эмхидхэлгын түлөө харюусалга комитедтэ, тэрэнэй нотагуудтахи органуудта бүрин хүсэдөөр даалгагдана. Уһалагдадаг газар ехэтэй үйлэдбэриин управленинүүдые госземводхозой мэдэлдэ үгэхэ хүдэлмэри мүнөө хэгдэжэ байнхай. Ургасын түлөө тэмсэлдэ агрономуудай болон газар уһалалгын хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлхэ республиканска, хизаарай болон областной органуудые эмхидхэхэ хүдэлмэри түгэс гэдэжэ байна.

Ойрын жэлнүүдтэ орооһо таряа, хлопок, овощ, үрэ жэмэс болон виноград, техническэ, тэжээлэй болон бусад ургамалнуудые бүри элбэгээр абахын тулада манай тооложо үзэһэнэй ёһоор, 5 миллион шахуу гектар газар уһалха хэрэгтэй.

Ороной гандуу болон хооһон губи талатай районуудые шэнэдхэн хубилгаха угаа ехэ программа бэелүүлгэ эхилээд байна. Голодно талада, Каракумска канал шадар, Хойто Кавказай болон Поволжиин районуудта, Хойто-Крымскэ канал шадар, Сыр-Дарья мүрэнэй адаг шадар ехэ хэмжээнэй газар уһалха, ашаглаха талаар мүн өө үедэ ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Закавказиин республиканууудта уһанай ажахын хэдэ хэдэн шухала барилганууд бодхоогдожо байнхай. Целиннэ хизаарта Иртыш-Караганда гэһэн 500 километр хүрэтэр утатай канал малтагдана.

Уһалагдадаг газар тарялангые болон уһанай ажахые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна. Баригдажа байһан уһалууриин һубаг ханаабуудай гол дутуунууд гэхэдэ, бар хүсэ хэрэглэн, газар уһалха ябадал хараадаа абан баригдана гээд тэрэ хэлээ. Техническэ талаараа бүри нарин уһалууриин системэнүүдэй проектнүүдые зохёохо хэрэгтэ техническэ һанал бодол мүнөө зорюулагдана. Иимэ системэнүүд уһа сасан сүршэжэ, мүн ондоошье оньһон аргаар газар түргэнөөр уһалха түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаха.

Уһалагдадаг газартай районуудта хужартай 3 миллион шахуу гектар газар бии гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдээсээ. Тон наринаар тооложо үзэхэдэ, иимэ газарай хужарыень зайсуулаад байбал, тэрэнэй гектар бүридэ хлопогой ургасые 3—5 центнерээр нэмээжэ болохо байна. Газарай хужар зайсуулхын түлөө тэмсэл хойшолуулашагүй зорилго болоно гээд нүхэр Алексеевский онсолон тэмдэглээ.

Орон дотор гидротехнигэй мэргэжэлтэй хүнүүд мүнөө тон үсөөн. Уһалагдадаг газар тарялан дэ болон газар уһалалгын барилгада хэрэгтэй мэргэжэлтэдые түргэнөөр бэлдхэ хэмжээнүүдые СССР-эй Дээдэ болон тусхай дунда һуралсалай министерство, СССР-эй Хүдөө ажахын министерство абаха зэргэтэй. Совхозууд болон газар уһалалгын томо барилганууд дээрэ иимэ кадрнуудые бэлдэхэдэ таарамжатай байһан тухай дурадхалые бидэнэр ехээр дэмжэнэбди.

Коммунис ёһоор юумэ элбэг дэлбэг болгохын түлөө тэмсэлэй түрүүшын зэргэдэ уһалагдадаг газар тарялангай болон уһанай ажахын хүдэлмэрилэгшэдые парти табяа гэжэ тэдэнэр мэдэрнэ. Бидэнэр партиин табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ зорюулхабди.

Нүхэр Л. И. МАКСИМОВАЙ нэмэлтэ элидхэл

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...рүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, ...ин Федерациин хүдөө ажахын ...уктнуудые абаха, бэлдхэхэ ми... ...р Л. И. Максимов нэмэлтэ элид... соогоо иигэжэ тэмдэглээ. Манай ...ю коммунис общество байгуулха ...ар партиин XXII съездын бата... ...абаһан программые манай пар... нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй, ...най ленинскэ Центральна Ко... ...ет шууд сэхээр бэелүүлнэ. Ком... ...змын материально-техническэ ...дэ һуури байгуулха гол эконо... ...ска зорилго шиидхэлгэдэ арадай ...ал оролдолгые, манай бүхы ... боломжонуудые парти зорюул...

Хүдөө ажахы тухай парти тус... ...оролдолго гаргадаг. һүүлэй ар... ...жэлэй турша соо томо хэмжээ... ...д бэелүүлэгдэжэ, хүдөө ажахын ...уктнуудые нилээд ехээр абаха, ...лэ худалдаха арга олгоо. Рос... Федерацида 1962 ондо 5,4 мил... ...пүүд гү, али 1963 онойхидо ...ю 1,8 дахин ехэ орооһо тарян... Нёдондо, сагай уларилай тон ...байһан жэлдэ республикын кол... совхозууд 1 миллиард 710 ...ион пүүд орооһо таряа, амидын ...үрээр 5,4 миллион тонно мя... 16,3 миллион тонно һү гүрэндэ ...лдаа. Гүрэндэ таряа худалдаха ...нүүдээ нилээд ехээр үлүүлэн ...һэн Краснодарай болон Став... ...ин хизаарнуудай, Саратовай ...стиин, мүн бусад хэдэн область... ...д болон автономито республика... ...дай ажалшад талха тарянай тү... ...тон ехэ эмхитэйгээр тэмсээ.

Бидэнэр мүнөө хүдөө ажахын үй... ...бэриие бүри түргэнөөр дэбжээхэ ...ёбди гээд үгэ хэлэгшэ ургэл... ...лээ. Россин Федерациин ажал... ...бүхы совет арад шэнги КПСС... ЦК-гай декабриин Пленумэй ...лэбэринүүдые угаа ехэ дэбжэл... ...ээр уттаһан байна. Хүдөө ажа... ...химиие нэбтэрүүлгэ газар та... ...да эрид хубилалта хэхэ, тэрэ... ...е ашаг ехэтэй болгохо эгээн лэ ...зам нээжэ үгэхэ, материальна ...гые элбэг дэлбэг болгохо арга ...о байна. РСФСР-эй хүдөө ажа... ...хэрэглэмжэдэ ехэ хэмжээнэй ...ральна үтэгжүүлгын абтаха, тэ... ...таатай зүбөөр хэрэглэхэ, ...тарялан бүри болбосоноор эр... ...ябадал анхаралдаа абан, 1970 ...8,6—9,0 миллиард пүүд хүрэ... ...орооһо таряа бүхы дээрэнь аба... ...хараалагдана гээд нүхэр Максимов ургэлжэлүүлэн хэлээ. Минеральна үтэгжүүлгын эгээн лэ ехэ ашаг үрэ үгэжэ шадахаар тиимэ нютагуудта хамагай түрүүндэ тэдэниие эльгээхэ байнабди. Тэрэшэлэн газар тарялан бүри болбосоноор эрхилхэ, газар элдүүрилгые һайжаруулха, полиин бүртаг үбһэнтэй болон газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда угаалгажа гэмтэхэ ябадалтай тэмсэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ зэргэтэй.

Бүри мүнөө жэлдэ орооһо таряа бүри элбэг ехээр абаха тухай КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум эрилтэ табиһан байна гээд нүхэр Максимов заагаа. РСФСР-тэ 5 миллиард 700 миллион — 5 миллиард 900 миллион пүүд хүрэтэр орооһо таряа хуряажа абахаар хараалагдана.

Хайшан гээд энэ зорилго шиидхэгдэхэб? Нэгэдэхеэр, минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэһэнэй ашаар 300 миллион шахуу пүүд орооһо таряа нэмэжэ абахаар багсаанабди гээд нүхэр Максимов хэлээ. Хоёрдохёор, 1963 ондо хуряагдаһанда орходоо 7 миллион шахуу гектараар ехэ намарай тарилга 1964 ондо ургаса абахаар хэгдэһэн байха юм. Тэрээнһээ нилээд ехэ орооһо тарян нэмэжэ абтаха болоно. Гурбадахяар, уһалагдадаг газар дээрэ рис, кукуруза, шэниисэ тарилгые ургэдхэлгэ орооһо таряа бүри элбэгээр абаха шухала арга болоно гээшэ. Мүнөө жэлдэ хабарай тарилга хэхын тулада республика дотор нёдондонойхидо орходоо 5 миллион гектараар ехэ намарай паар хахалагданхай. Энээнһээ мүн лэ ургасын нэмэхэнь сохомтой.

Хабарай тарилгада жэшээтэ һайнаар бэлдэхэ гээшэ мүнөө эгээн лэ шухала хэрэг болоно. Россин Федерациин совхоз, колхозуудай механизаторнууд машина, тракторнуудаа мүнөө жэлдэ түргэнөөр заһабарилна.

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохын тулада нютаг нютагуудай тодорхой, онсо өөрсэ эрхэ байдалые хараада абан, ургаса эгээн лэ ехээр үгэдэг ургамалнуудай тарилгые ургэдхэхэ хэрэгтэй гээд нэмэлтэ элидхэл хэгшэ тэмдэглэһэн байна. Орооһо таряа болон бусад ургамалнуудые бүхы дээрэнь хуряажа абалгые дээшэлүүлхэ шухалын шухала арга боломжо гэжэ тоолодог дээрэһээ тарилгынгаа талмайн хубааралгые бидэнэр саашадань нарижуулан һайжаруулхабди. Илангаяа шэниисэ ургуулан абалга эрид ехээр дээшэлхэ юм. Тэрэнэй тарилгын талмай 1964 ондо 1962 онойхитой сасуулбал, миллион хахад гектараар нэмэжэ, 41,5 миллион гектар болохо юм. Орооһото бобово болон хүрпээгэй ургамалнууд бүри ехээр таригдадаг болохо. Малаа тэжээлээр хангахын тулада 1964 ондо республика дотор орооһо абахын болон силостэ хэрэглэхын тулада 15 миллион шахуу гектарта кукуруза таригдаха.

Мал ажалай асуудалнуудта тогтоходоо, энэ һалбари үшөөл дутамагаар хүгжэнэ гэжэ нүхэр Максимов заагаа. Тэжээл бэлдхэхэ асуудал мал ажал хүгжөөхэ, малай тоо толгой олон болгохо, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гол асуудал болоно гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевой зааһан заабаринуудые бидэнэр бодото хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгонобди. Малаа үбһэ тэжээлээр хүсэд хангаһанайнгаа ашаар мал ажалай продукци абалгые нилээд ехээр дээшэлүүлжэ, хахалагдадаг газарай 100 гектар бүридэ зуу болон дээшээшье центнер (үүсэлэгдэһэн) мяха абадаг ажахынууд республика дотор олон. Мал ажал тусхай мэргэжэлдэ орохо, үйлэдбэриие томодхохо замаар хүгжэхэ байна. Үсөөн мал барижа байгаад, мал ажалые ашаг ехэтэй болгоһоной ашаар продукци абаха зорилго табигдана.

Хүдөө ажахые оньһожоруулха асуудалнуудта нүхэр Максимов саашань тогтожо хэлээ. Тусхайлбал, колхоз, совхозууд техникые муугаар ашаглана, тэрэниие бүрин бүтэнөөр барижа байха тухай оролдолго гарганагүй гээд тэрэ тэмдэглээ. Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ тусгаар удха шанартай болоо. Россин Федерациин хүдөө ажахыдахи капитальна барилгада мүнөө жэлдэ гүрэнэй зүгһөө гурба миллиард үлүүтэй түхэриг—1963 ондо гаргашалагдаһанһаа 37 процентээр ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо байна. Тэрээнһээ гадна, республикын колхозуудта капитальна барилгада 2,5 миллиард тухай түхэриг һомологдохо юм.

Республикын үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые Россин Федерациин ажалшад нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада өөрынтөө эрхим туһа нэмэри оруулха гэжэ нүхэр Максимов Ленинскэ Центральна Комитедые, нүхэр Н. С. Хрущевые найдуулаа.

**

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум февралиин 11-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

ХҮГЖЭМШЭД УЛАМ ОЛОШОРОГ ЛЭ

РСФСР-эй композиторнуудай союзай нүүдэл заседани манай Улаан-Үдэ городто болохоёо байна. Энэ хадаа манай республикын ажабайдалда, илангаяа хүгжэмшэдтэ ехэ удха шанартай хэрэг.

Манай республикын ажалшад, тэрэ тоодо хүгжэмэй училищиин багшанар РСФСР-эй композиторнуудай союзай секретарьнарай, илангаяа гайхамшагта совет композитор, РСФСР-эй композиторнуудай союзай нэгэдэхи секретарь Д. Д. Шостаковичые ехээр хүлеэжэ байна.

Совет хүгжэмые шудалха, дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ манай училищи ехэ анхаралаа табидаг болонхой. Энэ зорилгоор үнгэрэгшэ һуралсалай жэлһээ эхилээд, совет композиторнуудай зохёолнуудые эрхимээр гүйсэдхэхын түлөө конкурс жэл бүри үнгэргэгдэдэг болоо. Фортепьянна отделениин һурагшад А. Архипова, М. Елисеева гэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй конкурсдо илажа гараба.

РСФСР-эй композиторнуудай нүүдэл заседаниин болохо байха үедэ гүйсэдхэхын тулада бидэнэр совет композиторнуудай, ородой ба баруун оронуудай классигуудай зохёолнуудые бэлдэжэ байнхайбди. Манай училищиин багшанар И. С. Куницына, О. И. Куницын, С. С. Манжигеев болон бусад секретариадай заседанида һони һонин зүйлнүүдые бэлдэжэ байна. Өөһэдөө бэлдэхэһээ гадна, уран һайханай коллективүүдтэ, илангаяа хүдөө нютагай уран һайханай кружогуудта туһална.

Хүгжэмэй энэ ехэ хуралдаанда бэлдэжэ байһан үедэ манай хүгжэмэй училищиин ябажа гараһан замые эрьен хараха дуран хүрэнэ.

33 жэлэй саада тээ манай республикада эгээн түрүүшын хүгжэмэй һургуули — Буряад-Монголой искусствын техникум нээгдэһэн юм. Энээндэ театральна, хүгжэмэй отделенинүүд байһан. Энэ хугасаан соо хүгжэмэй училищи (һүүлдэ иимэ нэрэтэй болоо) искусствын хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэһэн юм.

Энэ үе соо театральна, хореографическа отделенинүүдые олон хүн дүүргэжэ гараа. Тиихэдэ хүгжэмэй отделениие бүришье олон хүн дүүргэһэн байна.

РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседаниин урда тээ

Манай училищиие дүүргэжэ гараһан 500 гаран хүнүүд хаана хүдэлнэб гээд хүниие һонирхуулжа болохо. Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драмтеатрай артистнарай олонхинь искусствын техникум дүүргэгшэд юм. Оперо ба балетэй театрай элитэ солистнууд, оркестрэй, хоорой артистнууд манай училищи дүүргэгшэд байха. Гадна радио ба телевидениин комитедэй хүгжэмэй редакцида манда һуража гараһан олон хүнүүд хүдэлжэ байнхай. Республикымнай хүгжэмэй 14 һургуулида мүн лэ манай училищи дүүргэгшэд хүдэлжэ байдаг. Элитэ уран зохёолшо Н. Г. Балдано, У. О. Болдонова, Н. Гендунова, Ч. Н. Генинов, Н. Т. Гармаева болон бусад театральна отделениие эгээн түрүүн дүүргэһэн юм. Манай элитэ композиторнууд Д. Д. Аюшеев, Ж. А. Батуев, Б. Б. Ямпилов баһал манай училищида һуража гараһан.

Хүгжэмэй училищи дүүргээд, манай ороной консерваторинууд болон бусад дээдэ һургуулинуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй һүүлээр республикынгаа искусствын эмхи зургаануудта олон мэргэжэлтэд хүдэлжэ байнхай. Мүнөөшье олон хүн консерваторинуудта һуража байна.

Эдэнэрэй һургууляа дүүргэжэ ерэхыень хүлеэжэ байнабди. Искусствын олон ондоо мэргэжэлтэд бидэндэ хэрэгтэй байһаниинь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, манай училищида һаяшаг теоретическа отделени нээгдэнхэй. Эндэ композиторнууд болон хүгжэм шэнжэлэгшэдые бэлдэхэ юм.

Түрүүшын хоёр жэл соо энэ отделениие хэдэн хүн дүүргэжэ гараа. Тиигээд Москвагай, Ленинградай, Свердловскын консерваторинуудта, Гнесинтэнэй нэрэмжэтэ хүгжэмэй педагогическа институдта амжалтатайгаар һуража байнхай. Эдэнэрэй дунда Тамара Матханова, Гурдарма Дашыпилов, Тамара Зонхоева болон бусад бии.

Манай элитэ композиторнууд Б. Б. Ямпилов, Ж. А. Батуев гэгшэд теоретическо-композиторай отделенидэ багшалха зуураа, ерээдүйн композиторнууд болон хүгжэм шэнжэлэгшэдые бэлдэхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа зорюулна.

Энэ жэлдэ Б. Б. Ямпиловай хүтэлбэри доро һуража байһан Юрий Эрдынеев, Галина Батуева гэгшэд композиторай отделени дүүргэжэ гарахаяа байна. Юрий Эрдынеев училищида ороходоо хүгжэмэй бэлэдхэлгүй байһан юм. Зүгөөр хүгжэмэй талаар бэлигтэй байгаа. һуралсажа байха үедөө энэ һурагша 20 шахуу дуу бэшээ, фортепьяно, виолончель, баянда тааруулан арадай олон дуунуудые бэшэһэн байна. Дипломно хүдэлмэри болгон томо зохёол—фортепьяна дээрэ оркестртэй наадаха концерт бэшэжэ байнхай. һая эхилжэ байһан композиторта энэмнай харюусалгатай ехэ ажал гээшэ ааб даа. Галина Батуева һуралсажа байха үедөө хүгжэмэй зохёол бэшэжэ байна. «Эдир наһан» гэжэ симфоническа поэмэ — дипломно хүдэлмэреэ бэлдэжэ байна.

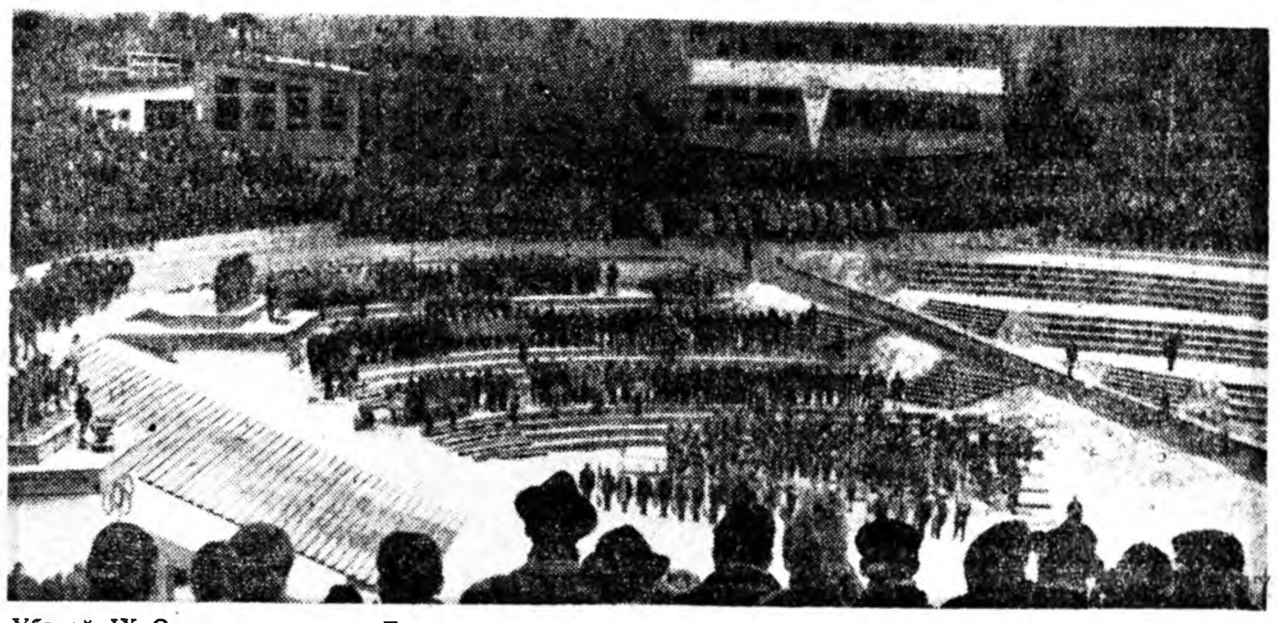
Консерватори дүүргэһэн залуу багшанар һүүлэй үедэ хүгжэмэй училищида олоор ерэхэ. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ Новосибирскдэ консерватори дүүргэһэн 5 залуу мэргэжэлтэд, Ленинградай консерваториһоо — 1 хүн ерээ. Анханда манай училищида һуража гараад, консерватори дүүргэһэн багшанар А. А. Халанова, С. С. Манжигеев, В. Ц. Галсанов болон бусад һайнаар хүдэлжэ байнхай.

Манай училищи, манайда хүдэлдэг хүгжэмшэд, һурагшад, хүгжэмэй училищида эрдэмдэ һуража гараһан мэргэжэлтэд хаанашье хүдэлөө хадаа совет искусствые улам хүгжөөхэ хэрэгтэ оюун бэлигээ зорюулан хүдэлхэ байна.

Д. ЯХУНАЕВ,
П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин директор.

ҮБЭЛЭЙ ОЛИМПИАДА ДҮҮРЭБЭ

ИНСБРУК, февралиин 9. (ТАСС-ай тусхай корр. В. Дворцов, Ю. Хромов,). Манай хоккеистнүүд Канадын командые 3:2 тоотойгоор илажа, дэлхэйн эгээн лэ эрхим команда байһанаа хоёрдохёо тодорхойлон харуулаа. СССР-эй хоккеистнүүд мүн лэ хоёр дахин Олимпиин наадагай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи һуури Швециин суглуулагдамал команда, гурбадахи—Чехословакиин, дүрбэдэхи—Канадын, табадахи һуури США-гай команда эзэлээ.

Үбэлэй IX Олимпиин наадан, Бергизель стадион дээрэ. ТАСС-ай фотохронико.

Үшөө мүрысөөнүүдэй эхилээдүй байхада, олон хүнүүд манай хоккеистнүүдые илаха гэжэ уридшалан хэлээ юм. Энэ хэлэһэниинь үнэнтэ дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ нилээд хүндэ байгаа. Наадан бүхэндэ айхабтар ехэ спортивна баатаршалга гаргаха хэрэгтэй, харин шүүхэ гээшэнь бүришье гайтай. Манай хүбүүд бүхы найман наадаяа шүүжэ, нэгэшье шүүгдээгүй! Дүрбэн хоккеистнүүдтэ—Константин Локтевто, Анатолий Фирсовтэ, Леонид Волковто, Борис Зайцевта Олимпиадын, дэлхэйн болон Европын чемпионуудай алтан медальнуудтай хамта СССР-эй спортын габьяата мастернуудай значогууд барюулагдаа.

Хоккейгээр СССР-эй суглуулагдамал командын абаһан медаль Олимпиада дээрэ манай спортсменүүдэй 11-дэхи алтан медаль болоно. Хэзээдэшье иимэ гайхамшагта амжалта туйлагдаагүй юм. Алтан медальнуудһаа гадна, 8 мүнгэн, 6 бронзо медальнууд манай спортсменүүдтэ барюулагдаа.

Үбэлэй Олимпиада дээрэ һүүлшынхеэ «далита саһашад» Бергизелиин ехэ трамплин дээрэ мүрысэбэ. 27 наһатай Норвегиин түлөөлэгшэ Т. Энган (230,70 очко) Олимпиадын һүүлшын чемпион болоо.

Манай командын эгээл залуу түлөөлэгшэ 18 наһатай Александр Иванников уршагта 13 номертой байбашье, ехэ зоримгойгоор тэмсээ. Түрүүшынхеэ 90,5 метр зайда һүрэжэ, бултаниие гайхуулаа. Гурбадахи туршалгадаа 83,5 метртэ һүрэжэ, урдахи Олимпиадын чемпион байһан Х. Рекнагельһаа түрүүлжэ, зургаадахи һуури эзэлбэ.

П. Коваленко 20-дохи һуури, К. Цакадзе 27-дохи, Н. Каменский 38-дахи һуури эзэлээ.

Үбэлэй 9-дэхи Олимпиин наадагай дүүрэһэнэй түгэсхэлэй ёһолол стадиондо үдэшэлэн болобо.

**

Хоккейгээр Олимпиин наадагай, дэлхэйн болон Европын чемпионадай эрхим вратарь Сет Мартин болоо. (1961, 1963 онуудта болоһон мүрысөөнүүдтэ тэрэ эрхим вратарь гэжэ тоологдоһон байгаа). Эрхим хамгаалагша—Франтишек Тикал (Чехословаки), эрхим добтологшо СССР-эй командын капитан Борис Майоров болоо. Спортдо габьяатай байһанайнь түлөө Канадын суглуулагдамал командын тренер Бауэртэ уласхоорондын хоккейн лигиин алтан медаль барюулагдаа.

IX Олимпиин наадагда командаууд иимэ медальнуудта хүртэбэ:

Оронууд	алтан	мүнгэн	бронзо	бүхыдөө
СССР	11	8	6	25
Норвеги	3	6	6	15
Австри	4	5	3	12
Финлянди	3	4	3	10
ОГК	3	3	3	9
Франци	3	4	—	7
Швеци	3	3	1	7
США	1	2	3	6
Итали	—	1	3	4
Канада	1	—	2	3
Голланди	1	1	—	2
Великобритани	1	—	—	1
КНДР	—	1	—	1
Чехословаки	—	—	1	1

Командануудай эзэлһэн һуури

Оронууд	Очконуудай тоо		
СССР	162	Чехословаки	12
Норвеги	89,5	Польшо	8,5
ОГК	80	Швейцари	8
Австри	78	КНДР	7,5
Финлянди	68	Великобритани	7
Швеци	60	Япон	5
Франци	52,5	Румыни	2
США	46,5	Болгари	2
Итали	23,5		
Канада	21		
Голланди	15		

Олимпиадада хабаадаһан бусад гүрэнүүдэй командаууд очко болон медальнуудта хүртөөгүй.

(ТАСС).

Олимпиин дүрбэн алтан медальда хүртэһэн Лидия Скобликова журналистнуудай дунда. ТАСС-ай фотохронико.

Үбэлэй Олимпиадын баатарнууд

Советскэ Союзай спортсменүүд Инсбругта 25 медальда хүртэбэ. Үбэлэй Олимпиин наадагда үшөө нэгэшье команда иимэ олон медальнуудта хүртөөгүй юм.

Энэл даа, үбэлэй 9-дэхи Олимпиадада шалгаржа гараһан баатарнууд:

Арбан нэгэн алтан медальда иимэ хүнүүд хүртэбэ:

Л. Скобликова (Челябинск, «Буревестник»)—500, 1000, 1500, 3000 метр зайда конькигаар гүйхэ мүрысөөндэ.

Л. Белоусова болон О. Протопопов (Ленинград, «Локомотив»)—мүльһэн дээрэ хошоодоороо угалзатуулан хатарха мүрысөөндэ.

А. Антсон (Таллин, «Калев»)—1500 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

В. Меланин (Киров, Совет Арми)—биатлондо (санаар гүйжэ, сагаалса буудаха мүрысөөндэ).

К. Боярских (Свердловск «Труд»)—5 ба 15 километр зайда санаар гүйхэ мүрысөөндэ.

К. Боярских, Е. Мекшило (Ленинград, Совет Арми), А. Колчина (Москва, «Динамо»)—санашадай эстафетэдэ.

Хоккейгээр СССР-эй суглуулагдамал команда:

В. Коноваленко (Горький, «Труд»), Б. Зайцев (Москва, «Динамо»), А. Рагулин, Э. Иванов, В. Кузькин, О. Зайцев (ЦСКА), В. Давыдов (Москва, «Динамо»), К. Локтев, А. Альметов, В. Александров (ЦСКА), Е. Майоров, В. Старшинов, Б. Майоров (Москва, «Спартак»), А. Фирсов (ЦСКА), В. Якушев (Москва, «Локомотив»), Л. Волков (ЦСКА), С. Петухов (Москва, «Динамо»).

Мүнгэн медаль иимэ хүнүүдтэ барюулагдаба:

Е. Гришин (ЦСКА)—500 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

В. Орлов (Москвагай обл., «Труд»)—500 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

И. Егорова (Иваново, «Буревестник»)—500 ба 1000 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

В. Стенина (Свердловск, «Труд»)—3000 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

А. Привалов (Москва, «Динамо»)—биатлондо.

Е. Мекшило (Ленинград, Совет Арми)—10 километр зайда санаар мүрысөөндэ.

Н. Киселев (Ленинград, Совет Арми)—санаар гүйхэ, трамплинһаа һүрэхэ мүрысөөндэ.

Бронзо медальнуудаар шагнагдагшад:

Т. Сидорова (Челябинск, «Локомотив»)—500 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

Б. Колокольцева (Москва, «Труд»)—1500 метр зайда конькигаар мүрысөөндэ.

И. Ворончихин (Москва, «Буревестник»)—30 километр зайда санаар мүрысөөндэ.

М. Гусакова (Ленинград, «Спартак»)—10 километр зайда санаар мүрысөөндэ.

А. Колчина (Москва, «Динамо»)—5 километр зайда санаар мүрысөөндэ.

И. Утробин (Москвагай обл., «Труд), Г. Ваганов (ЦСКА), И. Ворончихин, (Москва, «Буревестник»), П. Колчин (Москва, «Динамо»)—санашадай эстафетэдэ.

(ТАСС).

Буряадай бүхы механизаторнууд, кукурузашад болон хүдөөгэй бүхы ажалшад

РЕСПУБЛИКЫН МЕХАНИЗАТОРНУУД БОЛОН КУКУРУЗАШАДАЙ ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАГШАДАЙ

ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нүхэдүүд! Бидэнэр, Буряад ороной бүхы үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай механизаторнууд болон кукурузашадай түлөөлэгшэд, мүнөө Москвада боложо байһан КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленумэй хүдэлмэрээ эхилһэн үдэр республиканска зүблөөндэ сугларжа, 1963 онойнгоо ажалай үрэ дүнгүүдые болон 1964 онойнгоо зорилгонуудые зүбшэн хэлсэбэбди.

Хэһэн ажалаймнай үрэ дүнгүүд ямар гээшэб?

Үнгэрһэн жэл республикымнай колхоз, совхозууд тарилгынгаа талмайе нёдондоной-хиһоо 73 мянган гектараар үргэдхэжэ, хамта дээрээ 800 мянган гектарта хүргэбэ. Тиихэ зуураа орооһото болон орооһото бобово ургамалнуудай тарилгын талмай 560 мянган гектар болоо. Харин 1962 ондо тэрэнь 464 мянган га байһан юм. Тарилгын талмайн хубаарилгые һайжаруулһанай ашаар эгээн үнэтэ ургамалнууд болохо шэниисые 100 мянган гектараар, горох—14 мянган гектараар, кукуруза—4000 гектараар, хартаабха—1000 гектараар үргэдхэгдөө.

Тарилгын талмайе үргэдхэһэнэй, тэрэнэй хубаарилгые хубилгаһанай, тэрэшэлэн хүдөө ажахын ургамалнуудай агротехникые һайжаруулһанай ашаар сагай уларилай муу байгаашье һаань, республика дотороо бүхыдөө орооһо тарянай бүхы суглуулбарие 1962 онойхиһоо 7 процентээр ехэ болгоохо арга олдоһон байгаа. Тэрэ тоодо шэниисэ 18 процент, орооһото бобово ургамалнуудые—2 дахин шахуу, хартаабха—13 процент, овощ 27 процент ехээр хуряагдаһан байна. 1963 ондо гансахан шэниисын валовой суглуулбари 324 мянган тонно, горохой—13 мянган тонно болоо.

Ингэжэ Буряад оронноймнай колхоз, совхозуудта үрэһэ хүрэнгын болон страховой фонднууд байгуулагдаа, Эхэ оронойнгоо амбаарта 9 миллионһоо дээшэ пүүд орооһо тариан хадагалагдаа. Энэ хадаа хүдөөгэймнай ажалшадай тон ехэ илалта боложо, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байгаабди.

Орооһо тариа ехээр абахын түлөө тэмсэлэй илалтада бидэнэр горитойхон хубитаяа оруулаабди гэжэ мэдэржэ байһандаа баяртайбди. Колхоз, совхозуудай олон механизаторнууд эндэ габьяата ажалаараа шалгаран гараа.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой механизаторнууд онсо һайнаар ажаллаа. Энэ ажахыда газарта, техникэдэ эзэн бусаар хандаха ябадал үгы болонхой, абаһан центнер продукци бүхэнэй түлөө түлөөһэн үгтэдэг гуримтай. Һайн шанартай сортовой үрэһөөр һайнаар элдэгдэһэн газар дээрэ, тарилгын эрхим һайн болзорто тарилга хэгдэдэг заншалтай юм. Тарилгын агротехникые нарин нягтаар сахиһанайнгаа ашаар нёдондо сагай уларилай муу, тариа талхыень аадар мүндэрэй сохёошье һаань, колхоз орооһото ургамалнуудай ургаса гектарай 13 центнер, тиихэдэ нүхэр П. П. Челночковой ударидадаг бригада—16,3 центнер хуряажа абаа. Энээнэйнгээ ашаар гүрэндэ ороо̄һо тариа худалдаха түсэбөө 270 процент дүүргэө.

«Эрдэм» совхозой механизаторнууд ороо̄һото ургамалнуудай ургасые гектар бүриин 12 центнер хуряажа, гүрэндэ 26 мянган центнер ороо̄һо худалдаха байһан һаа, 60,2 мянган центнер худалдаа.

Кабанскын совхозой нүхэр С. Н. Стремяковой хүтэлбэрилдэг бригада горохой баян ургаса жэл бүри хуряан абана. Нёдондо жэл 245 гектар горох таряад, гектар бүриһөө 23 центнер ургаса хуряажа абаа.

Баргажанай управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Р. Будаевай толгойлдог тракторно-полеводческо бригада 2796 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 13,1 центнер ороо̄һото ургамалай ургаса абаа. Тэрэ тоодо 207 гектар талмай дээрэһээ гектарай 26 центнер шэниисэ абаа.

Мүн Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизатор нүхэр Е. М. Павловай толгойлдог звено саахарай свёклын баян ургаса абана. Нүхэр Светличныйн арга дүрөөр хүдэлхэ зуураа, энэ звено 102 гектар талмайн гектар бүхэнһөө 122 центнер саахарай свёкло хуряагаа.

Кукурузашад нүхэд Д. Ж. Жанаев, Н. М. Кондратюков, (Суулгын совхозһоо), П. Ж. Аюшеев (Саянанай совхозһоо), И. Н. Балаганский (Кабанскиин үйлэдбэриин управлениин «Прибайкалец» колхозһоо), С. М. Бадмаев (Ториин совхозһоо) болон бусад кукурузын баян ургаса абана.

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд аммиагтай уһа хэрэглэжэ, гектарай гурбаһаа—таба хүрэтэр, мүн бүришье ехэ ургаса нэмэжэ ургуулна, ороо̄һоной өөрынь үнэ сэнгые горитойхоор хямдаруулна.

Охин-Булагай совхозой механизаторнууд ороо̄һото ургамалнуудай хуряалгые түргэдхэжэ шадаһаниинь һайшаалтай. Механизаторнууд нүхэд Г. М. Асеев, И. М. Асеев, В. И. Асеев, В. Ф. Бушков болон А. М. Симоновэй звено жатка шэрэһэн 4 комбайнаар, нэгэ «ЖБ-4,6» жаткаар хүдэлмэриин 70 часай туршада 1045 гектар ороо̄һото ургамалые үндэр шанартайгаар хуряагаа.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Үнгэрһэн жэлэй ажалайнгаа амжалтые дурдаха зуураа, манай ажалда үшөөл ехэ дутагдалнууд бии, ороо̄һо тариа, саахарай свёкло, хартаабха, овощ, тэжээлэй болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса туйлахын түлөө тэмсэлдэмнай хэрэглэгдээгүй үшөөл ехэ арга боломжонууд бии гэжэ бидэнэр һайнаар мэдэнэбди. Шэнэ, хүсэ ехэтэй техникэ олоор абадаг байгаашье һаамнай, трактор бүхэн дээрэ абахада бага хүдэлмэри хэгдэдэг байһаар. Энээнһээнь боложо, хабарай полевой хүдэлмэринүүд, паар болон намарай паар хахалалга, тариа хуряалга унжагайрдаг байна. Энээнһээ уламжалан, республикын олон ажахынуудта гарзатайгаар хүдэлхэ ябадал үшөөл усадхагдаагүй байһаар. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөн дэбжээхэ шухала асуудалнуудые, хүдөө ажахыда химинэбтэрүүлхын, уһалуури хэхэ болон газар тариалангаа һайнаар эрхилдэг болохын үндэһөөр ороо̄һо тариа, мүн газар тариалангай бусад продуктнуудые ехээр абадаг болохо, тэрэнэй өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха зорилгонуудые зүбшэн хэлсэһэн КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэриин гараад байхада, манай хүдэлмэриин дутагдалнууд бүришье элитээр харагдана.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байна. Бидэнэр Буряад ороной хүдөөгэй механизаторнууд энэ бүгэдэ ниитын хэрэгтэ хабаадангүй байха эрхэгүйбди.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Сагай уларилай адли эрхэ байдалда байһан аад, хүршэ ажахынууд болон управлениинүүдһээ бага ороо̄һото болон тэжээлэй ургамалнуудай ургаса абажа байдаг олон ажахынуудай болон бүхэли управлениинүүдэй байха ушарые саашадаа тэсэхын аргагүй. Жэл бүри гектарай 18—20 центнер шэниисэ ургуулдаг ажахынууд үсөөн бэшэ. Харин тиихэдэнь тэдэнтэй зэргэлээд, гектар бүриин оройдоол 8—10 центнер ургаса абадаг ажахынууд байдаг гээшэ.

Иимэ ушарай гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, газар тариалангаа муугаар эрхилхэ, хүдөө ажахын гол хүдэлмэриие саг соонь хэдэггүй, газар болзор соонь элдүүрилдэггүй, муугаар элдүүрилхэ, тариха болон хуряаха, газар хахалха болон намарай паар хахалха болзорые унжагайруулха ябадал болоно.

Үшөөл олон механизаторнууд агротехникэтэй хамилаагүй, гүйхэнөөр, забһартайгаар хахалдаг, полинуудай углуу, захануудые хахалдаггүй, газараа жэгдэлдэггүй, үрэһээшье ёһотоор таридаггүй, тарилгын хойноһоо муу харууһа хэдэг, мүн хүдөө ажахын ургамалай бусад агротехническэ заабарие эбдэдэг байна гэжэ мэдэрхэ болонобди.

Нүхэд механизаторнууд! Партиин Центральна Комитет өөрынгөө декабриин Пленум дээрэ химическэ промышленностиие хүгжөөхэ асуудал зүбшэн хэлсэхэ зуураа, минеральна үтэгжүүлгээр, буртаг үбһэн болон хоротонһоо ургамалые хамгаалха бусад химическэ зүйлөөр ороной хүдөө ажахын бүхы эрилтые хүсэд дүүрэн хангажа шадахагүй, харин иимэ үтэгжүүлгэнүүд нэн түрүүн ургаса ехээр абадаг районуудта эльгээгдэхэ гэжэ заалһан байна. Тиимэһээ минеральна үтэгжүүлгээр, ургамалые хамгаалха химическэ зүйлөөр ороной бүхы бусад районуудые дүүрэн хангаха саг болотор хүдөөгэй ажалшадай гол зорилго юу болохоб гэхэдэ, нэн түрүүн республикынгаа колхоз, совхозуудта газар тариалангаа эрхим һайнаар эрхилдэг боложо, газараа ашагтайгаар хэрэглэжэ, тарилгын талмайн хубаарилгые саашадань һайжаруулжа, уһалууриин хэрэгые хүгжөөжэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ, ороо̄һо тариа ехээр абадаг болохо, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха ябадал болоно.

Бидэнэр республиканска зүблөөндэ хабаадагшад, партиин энэ заабарие тон зүб дээрэ тоолонобди. Бүхы колхоз, совхозуудай поли дээрэ ехэ химиин эрэхэ саг холо бэшэ гэжэ бидэнэр һайнаар ойлгонобди. Теэд ехэ хими газар тариалангаа муугаар эрхилхэ ябадалтай огто таарахагүй. Тиимэһээнь бүхы колхоз, совхозуудта газар тариалангаа һайнаар эрхилдэг болохын тулада, энэ хэрэгтэ олониитые эмхидхэн элсүүлхын тулада, хүдөөгэй бүхы ажалшадые, нэн түрүүн бүхы механизаторнуудые хабаадуулхын тулада бүхы хүсөөрөө оролдохо гээшэ бидэнэрэй уялга болоно.

Парти, правительствын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар шиидхэхын түлөө тэмсэлдэ оролсон, бидэнэр, механизаторнуудай, кукурузашадай республиканска зүблөөндэ хабаадагшад 1964 ондо иимэ социалис уялга бэе дээрээ даажа абанабди:

1. Баргажанай үйлэдбэриин управлени—ороо̄һото ургамалнуудай дунда зэргээр ургаса гектарай 11,5 центнер абаха, гектар бүхэнһөө 150 центнер силослэгдэхэ кукурузын ногоон набша, горох—10,6, саахарай свёкло—80, хартаабха—97, овощ—110 центнер абаха. 40610 тонно ороо̄һо тариа, 1600 тонно саахарай свёкло, 4400 тонно хартаабха, 90000 тонно кукурузын ногоон набша, 660 тонно овощ ургуулжа абаха, 1964 ондо 1963 онойхиһоо 13 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 2-һоо үлүү дахин ехэ хартаабха, 28 процентээр ехэ овощ абтаха болоно.

1964 ондо 8 мянган гектар атар тунга газар ашаглаха, 25 мянган гектар намарай паар хахалха.

Зэдын үйлэдбэриин управлени — ороо̄һото ургамалнуудай дунда зэргээр гектарай 9 центнер ургаса хуряаха, га бүхэнһөө силослэгдэхэ буурсагтай кукурузын 200 центнер ногоон набша ургуулха, гектар бүхэнэй 12 центнер горох, саахарай свёкло—100, хартаабха—100, овощ—210 центнер ургуулжа абаха байна.

63900 тонно ороо̄һо тариа, саахарай свёкло—3000, хартаабха—5000, кукурузын ногоон набша—183000, овощ—3150 тонно ургуулжа абаха. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 23 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, хоёрһоо үлүү дахин ехэ хартаабха, 2,5 дахин ехэ овощ ургуулагдаха болоно.

1964 ондо 10 мянган гектар атар тунга газар ашаглаха, 36 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Кабанскын үйлэдбэриин управлени—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 11,6 центнер ургуулжа абаха, га бүхэнэй 160 центнер силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—12,2, саахарай свёкло—76, хартаабха—90, овощ—120 центнер ургуулжа абтана.

Ороо̄һо тариа 37720 тонно, саахарай свёкло—6080, хартаабха—14340, кукурузын ногоон набша—24000, овощ—4950 тонно ургуулжа абтаха болоно. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 17 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 1,2 дахин ехэ хартаабха, 28 процентээр ехэ овощ ургуулагдаха.

1964 ондо 8 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 25 мянган гектар намарай паар хахалагдаха байна.

Хяагтын үйлэдбэриин управлени—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 8,8 центнер абаха, га бүхэнэй 160 центнер силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—8, саахарай свёкло—76, хартаабха—68, овощ—210 центнер ургуулагдаха.

72000 тонно ороо̄һо тариан, саахарай свёкло—5250, хартаабха—6232, кукурузын ногоон набша—178300, овощ—1560 тонно ургуулагдаха болоно. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 25 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 80 процентээр ехэ хартаабха, 24 процентээр ехэ овощ ургуулагдаха.

1964 ондо 7 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 30 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 11,4 центнер ургуулха, га бүхэнэй 200 центнер тухай силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—10, саахарай свёкло—100, хартаабха—82, овощ—130 центнер ургуулжа абтаха.

Ороо̄һо тариа 141612 тонно, саахарай свёкло—27000, хартаабха—15045, кукурузын ногоон набша—290350, овощ—2675 тонно ургуулагдаха. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 30 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 2-һоо үлүү дахин ехэ хартаабха, 33 процентээр ехэ овощ абтаха байна.

1964 ондо 4 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 50 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлени—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 12,1 центнер ургуулха, гектар бүхэнэй 260 центнер силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—10, саахарай свёкло—100, хартаабха—100, овощ—150 центнер ургуулжа абтаха.

Ороо̄һо тариа 27225 тонно, саахарай свёкло—1000, хартаабха—8700, кукурузын ногоон набша—45500, овощ—1350 тонно ургуулагдаха юм. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 22 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 1,5 үлүү дахин ехэ хартаабха, 15 процентээр ехэ овощ абтаха.

1964 ондо 3 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 15 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени — дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 10 центнер ургуулха, га бүхэнэй 200 центнер тухай силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—12, саахарай свёкло—80, хартаабха—90, овощ—200 центнер ургуулжа абтаха.

Ороо̄һо тариа 61600 тонно, саахарай свёкло—4000, хартаабха—27000, кукурузын ногоон набша—148000, овощ—1400 тонно ургуулжа абтаха болоно.

1964 ондо 1963 онойхиһоо 25 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 2-һоо үлүү дахин ехэ хартаабха, 1,3 дахин ехэ овощ ургуулагдаха.

1964 ондо 12 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 25 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Хориин үйлэдбэриин управлени—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса гектарай 8,5 центнер ургуулха, га бүхэнэй 150 центнер силослэгдэхэ кукурузын буурсагтай ногоон набша хуряаха, горох—6,6, хартаабха—80, овощ—100 центнер ургуулагдаха.

Ороо̄һо тариа 89670 тонно, хартаабха—3507, кукурузын ногоон набша—39750, овощ—930 тонно ургуулжа абтаха. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 40 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 2,5 үлүү дахин ехэ хартаабха, 1,2-һаа үлүү дахин ехэ овощ ургуулжа абтаха.

1964 ондо 8 мянган гектар атар тунга газар ашаглагдаха, 45 мянган гектар намарай паар хахалагдаха.

Баунтын район—дунда зэргээр ороо̄һото ургамалнуудай ургаса 6 центнер ургуулха, гектар бүхэнэй 80 центнер хартаабха, 143 центнер овощ ургуулха.

Ороо̄һо тариа 2706 центнер, хартаабха—800, овощ—500 центнер ургуулжа абтаха болоно. 1964 ондо 1963 онойхиһоо 36 процентээр ехэ ороо̄һо тариан, 75 процентээр ехэ хартаабха, 31 процентээр ехэ овощ ургуулагдаха.

1964 ондо 200 гектар атар тунга газар ашаглагдаха.

2. Республикада 800 мянган гектарта бүхыдөө тарилга хэхэ, тэрэ тоодо 400 мянган гектарта шэниисэ болон горох, 60 мянган гектарта силослэгдэхэ кукуруза, 5 мянган гектарта саахарай свёкло, 20 мянган гектар хартаабха тариха зорилго КПСС-эй обкомой пленум хараалһан байна. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди. Колхоз, совхоз, управлени бүхэнэй тогтоогдоһон түсэбөө хүсэдөөр, болзор соонь дүүргэхын түлөө бидэнэр бүхы хүсэ шадалаа гаргаха байнабди.

3. Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай баян ургаса хуряаха тэмсэл гол шухала удхатай. Ороо̄һото болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын түлөө тэмсэхэбди. Энэ ехэ удха шанартай зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бидэнэр, механизаторнууд, газарые, машина техникые, эзэгүй байлгаха, муугаар ашаглан хэрэглэхэ ябадалые усадхаха ёһотойбди. Үрэһэ хүрэнгэеэ саг соонь сэбэрлэхэ, тарилгын шанарые саг соонь шалгаха, сортовой үрэһөөр андалдаха, нара, һалхинда шанаржуулха болон хородохо хэрэгтэй болоно. Тарилгын урда тээхи бүхы хүдэлмэри, тодорхойлбол, шэбхэ бэлдэхэ, тариаланда гаргаха, илангаяа кукурузын полидо, саахарай свёкло, овощ таридаг газарта түргөөр гаргажа дүүргэхэ шухала. Урда урдынхиһаа бүри ашагтай һайнаар, зүбөөр агротехникэ хэрэглэхэ, газарые тон һайнаар элдүүрилдэг болохо, ажалдаа голодоһо гаргахагүй, газарые заабариин ёһоор тусхай гүнзэгыдэ хахалха, газар хахалхадаа хүрьһыень тэгшэлэнгүйгөөр орхихогүй, далан гаргаха ябадалые усадхаха шухала. Үрэһэ хүрэнгэ тусхай нормын ёһоор хаяха, тусхай гүнзэгыдэ тариха ябадалые наринаар хинан шалгаха хэрэгтэй.

Үндэр баян ургаса абаха, газар ажал тон болбосон ёһоор эрхилхэ ехэ тэмсэлдэ жагсаха уялга абанабди. Гансал зөөлэн хахалалгын гектарай хойноһоо намнаад, ажалайнгаа шанар, үндэр ургасын түлөө һаналаа табидаггүй, голодоһо гаргадаг хүнүүдтэй шангаар тэмсэхэбди. Газараа муугаар хахалжа ёһоор элдүүрилдэггүй, үрэһэнэй нормо, тэрэнние таарамжатай гүнзэгыдэ тариха гуримые хазагайруулдаг, хүрьһэ жэгдэрүүлэн нягтаруулдаггүй, тарихадаа далан гаргадаг, ургасаяашье гээлтэтэйгээр хуряадаг хүнүүдэй харюусалгые эрид дээшэлүүлхэ саг ерээ. Тэдэнэрэй хэһэн ажалайнгаа түлөө материальна талаар харюусадаг, хэрэгтэй болоо һаань, хүдэлмэриһөөнь зайсуулагдадаг байхаар тогтоохо ёһотой гэжэ һананабди.

Тариалан дээрэхи хүдэлмэриие хаһа саг соонь бэелүүлжэ, үндэр ургаса абахын түлөө бүхы юумэ хэхэ, илангаяа үдэр бүриин ажалай шанарые хинан шалгажа байха талаар ажахынуудай агрономууд болон хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табиха байна.

Үндэр баян ургаса абадаг болохын тула механизаторнуудые зүбөөр урмашуулха гээшэ ехэхэн удха шанартай. Нэн түрүүн колхоз, совхоз бүхэндэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлжэ, абаһан продукциинь хэмжээ, шанарые харалсажа, ажалай түлөөһые аккордно-урмашуулха гуримаар үгэдэг байбал зохисотой гэжэ тоолонобди.

4. Энэ жэлдэ саахарай свёкло, горох, овощ, хартаабха урдынхиһаа һураггүй ехэ таригдахань. Кукурузашье баһал нилээд ехэ газар эзэлхэ байна. Эдэ ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын тула бидэ механизаторнууд эршэмтэй шангаар хүдэлхэ болонобди. Ургамал бүхэнэй тарилгын агротехникые һайнаар шудалжа, тэдэнние ажахы, бригада, тариалан бүхэнэй хүрьһэнэй болон байгаалиинь эрхэ байдалые харалсажа, таарамжатай газартань тариха шухала.

Байгша ондо тарилгадаа һайнаар бэлдэжэ, газарай хүрьһэ элдүүрилхэ, тариха, ургасын хойноһоо харууһалха бүхы хүдэлмэриие агротехникын заабаряар, эрхим шанартайгаар бэелүүлхэбди. Мүн кукуруза, саахарай свёкло, горох, овощ, хартаабхын ургаса харууһалха, тэдэнние хуряаха хүдэлмэриие һайса оньһожоруулха уялга абанабди. Тариалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ, наг шэбхэ шадаал һаа ехэ гаргагдаха, һайнаар уһалагдаха ушартай.

5. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэжээлэй ургамалнуудай элбэг ургаса хуряажа, гектар бүриһөө тэжээлэй единицэ эгээл ехээр абахын тула «Заокский» колхозой механизатор Иван Жирновой жэшээгээр манай олохон звенонууд Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ оролсоо һэн. Энэ жэлдэ Иван Жирновой шэнэ үүсхэлые дэмжэн, гектар бүриһөө тэжээлэй 6500 единицэ хуряахын түлөө тэмсэхэмнай. Тиигэжэ үбһэ тэжээл ехээр бэлдээд, адууһа малһаа ашаг шэмэ элбэгээр абахын түлөө мүрысэхэбди.

6. Ороо̄һо тарианай, горох, саахарай свёкло, хартаабха болон тэжээлэй бусад ургамалнуудай баян ургаса хуряахын тула машина техникын нэгэшье һаадгүй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэнь шухала байһаниинь элитэ. Тиимэһээ бидэнэр мартын 15 болотор бүхы трактор, плуг, сеялкэ болон хүдөө ажахын бусад машина, зэмсэгүүдые заһабарилжа дүүргээд, мартын 15-һаа 20 болотор хабарай тарилгада бэлэдхэлые хаа хаанагүй ниитын хүсөөр шалгахабди. Ажахы, бригадануудай хоорондо шалгалта үргэнөөр эмхидхэхэбди.

Байгша ондо бүхы машина техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, тэдэнэй ажалай бүтээсые 15 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ уялга абанабди. Трактор, машиные эзэн ёһоор, гамтайгаар абажа ябаад, техническэ харууһа һайнаар хэжэ, агрегат бүхэнние заабол хоёр халаанда хүдэлгэхэбди. Условно трактор бүхэнөөр 500 гектар хүрэтэр зөөлэн хахалалга хэжэ, комбайн бүхэнөөр 300 гектар хуряагаад, 5 мянган центнерһээ бага бэшэ ороо̄һо сохижо, мүн силосэй комбайнаар 150 га ургаса хуряаха, 2 мянган тонно силос дарахабди.

7. Тракторай хүсые дүүрэнээр хэрэглэхын тула машинануудые олоор агрегат болгон холбоод, тэдэнние түргэнөөр ябуулжа хүдэлгэхэ ёһотойбди. Мүн сеялкэдэ ороо̄һо оньһон аргаар хэхэ, тариа хуряалга дээрэ комбайн, жаткануудые холбоод ябаха, саахарай свёкло хуряалгада суута механизатор нүхэр Светличный гэгшын дүй дүршэл хэрэглэхэбди. Горох хуряаха косилка болон түхеэрэлгэнүүдые хаһа сагтань заһабарилжа, тэдэнние «Сельхозтехникын» нэгэдэлэй предприятинуудта, өөһэдөөшье хэдэг болохобди.

8. Байгша ондо 60 мянган гектар шэнэ, залууг газар элдүүрилжэ, 300 мянган гектарһаа бага бэшэ намарай эртын паар хахалаад, һайнаар дэлхын түлөө тэмсэ... Июниин 1 болотор 200 м... гектар паар хахалагдаха на. Ажахы бүхэн шэнэ, лууг, мүн намарай, ... паарш͏ье хахалха түсэбөө ... бол дүүргэхэ зэргэтэй.

9. Ажахынуудай гарза... ябадалые усадхажа, аша... зо ехээр оруулхынь тула... гэ, зөөри ехээр алмахы... лөө тэмсэхэ шухала. Запчасть, тоһо, түлишэ боло... сад хэрэгсэл алмажа, ... кэеэ һайнаар абажа ... хүдөө ажахын ургамалну... ургасые дээшэлүүлэн, аб... продукциин өөрынь үнэ... гые түсэбөөр хараалагд... һаань 5 процентээр х... руулхабди.

10. Техникэ хадагалх... дэлмэри гуримшуулжа, ... торай бригада бүхэндэ м... на техникэ хадагалха та... жатай зохид газар ... өөһэдөө түхеэрхэбди. ... ральна үтэгжүүлгэ хадаг... складуудые, болбосон т... тэй полевой стануудые б... да бүхэндэ бариха шу... Полевой стануу д бүхэндэ... ханизаторнуудай ажалай... һүүлдэ һайнаар амар... һайн столово, улаан б... бани, душ гэхэ мэтэ б... зэргэтэй.

11. Малай фермэ гү... нүүдтэ ажал ехэтэй хүдэ... риие саг үргэлжэ оньһ... руулжа байхын тула ко... совхоз бүхэндэ механиза... нуудһаа бүридэһэн ту... бригадануудые бии бол... бди. Колхоз, совхоз б... «Сельхозтехникын» отде... нүүдэйшье, механизатор... дай хүсөөр һаалиин, га... фермэ бүхэндэ тэжээл ... луулха байра, түхеэрэлгэ... дые хэжэ, тэндэнь хэрэ... бүхы машина, түхеэрэлгэ... дые тодхожо үгэхэбди.

Хабарай тарилга, паар... халалга, ургаса хуряа... үедэ тракторнуудые хоёр... лаанда хүдэлгэхэбди. ... хаанагүй механизаторну... бүгэдэ ниитын һуралсал... жалтатайгаар үнгэргэхэб...

Хүдөө ажахыда хими е... хэрэглэдэг болохо асууд... хүрсаар табигдажа байһа... хараада абан, бидэ булт... агротехникын үндэһэ ш... лан, агрохимическэ бүгэдэ... тын һуралсалда һуража г... хабди.

12. **Хүндэтэ нүхэд!** Х... ажахын эдеэ хоолой б... зүйлнүүдые саашадаа е... абажа, гүрэндөө элбэгээр... далдадаг болохо, тэр... өөрынь үнэ сэнгые хямдар... ха зорилго нэн түрүүн б... нэй аша үрэтэйгөөр, эр... һайнаар хүдэлһэнһөөл ам... татайгаар бэелүүлэгд... бшуу. Коммунис ажалай... лөө ажахы, бригада, мех... затор бүхэнэй дунда соци... мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүү...

1964 ондо хүдөө ажахын... хы продуктнуудые эрид е... абажа, гүрэндэ элбэгээр ... далдаха, тэрэнэй өөрын ... сэнгые хямдаруулхын т... бүгэдэ арадай мүрысө... эдэбхитэйгээр оролсоёл ... республикынгаа хүдөөгэй ... хы ажалшадые — колхо... гууд, совхозой хүдэлмэрш... хүдөө ажахын научна б... туршалгын эмхи зургаану... бүхы хүдэлмэрилэгшэд... уряалнабди.

Бидэ, зүблөөндэ хабаа... шад, партиингаа XXII с... дын, КПСС-эй ЦК-гай де... риин (1963 оной), феврал... (1964 оной) Пленумүүдэй ... хэтэ шиидхэбэринүүдые ... лүүлхын түлөө тэмсэлдэ ө... дынгөө хубитые оруулжа, ... һан уялгаяа нэрэтэй түрэ... гөөр дүүргэхын түлөө ... шадалаа гамнангүй хүдэл... ди гэжэ партиин Центра... Комитедые батаар найд... набди.

Энэ хандалга республикы... ханизаторнуудай, кукурузаш... зүблөөн дээрэ баталан абта...

Редакторай түлөө
М. Н. НИМАЕ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. реда... тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-3... отделов: сельскохозяйственного производства и партийн... жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и парти... ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо... —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселы... ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и пере... дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сове... Министров Бурятской АССР.

Н00036. Зак. № 150